mülkiyeliler birliği dergisi

YIL 1967

SAYI 8

İÇİNDEKİLER

Sayın Okurlar

Bu sayımızla 2. yılı dolduruyoruz. Bu müddet içinde çıkan sekiz sayı bir cilt teşkil edecek ve eklice sunduğumuz fihrist cildin sonuna konacaktır.

Daha iyi ve sizlere daha faydalı çıkabilmek için ilginizi eksiltmemenizi rica eder, derginin seviyesinin muhafazasında emeği geçen arkadaşlara huzurunuzda teşekkür ederiz.

★★

1967 yılı Mülkiyeliler Birliği Ödülü yarışmasına iştirak müddeti bitmiştir. Gönderilmiş olan yazılar Jüri'ye intikal ettirilmiştir. İştirakçilere başarılar dileriz.

★★

Üst üste gelen kaza ve ölümler hepimizi çok fazla üzmüş bulunuyor. Fakat, bizi Birlik olarak aynı zamanda düşünmeye sevkettiğini de ifade etmek isteriz. Hiç bir teminatı olmayan meslekdaşlarımızın, Sosyal Grup Sigortası ile beraber hasıl olan (Munzam Kaza ile Vefat ve Malûliyet Sigortası) na ait yazımızı mutlaka okuyup, tatbik etmesini rica ederiz.

★★

Eşya Piyangomuzun çekiliş zamanı yaklaşmaktadır. Biletlerin behemahal satılarak hiçbir iade yapılmaksızın bedelinin gönderilmesi gayretine sizlerin de katılmanızı tekrar rica ediyoruz.

Bu yardımı bizden esirgememeniz, çalışmalarımızın istediğiniz gibi yapılmasını temin edecektir.

MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ

Turizm Endüstrisi

ZİYA ERALP

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı

Teftiş Kurulu Başkanı

Bugünkü anlamıyla «Turizm» özellikle İkinci Dünya Harbi'nden sonra, toplum hayatında beliren, yer eden ve gelişen bir faaliyet kolu olarak millî ve milletlerarası ekonominin malı olmuştur.

1945 yılından bu yana, teknik sahada ulaşım imkânlarının ve araçlarının (yol, liman, hava meydanı, uçak, vapur, tren, otomobil gibi.) büyük bir gelişme göstererek «uzaklık», «bölge», «kıt'a» ve «Dünya» dendiği zaman evvelce anlaşılandan çok değişik ve temelden farklı bir düşünce tarzı getirmesi; milletlerarası alanda, milletleri birbirine yaklaştıran Birleşmiş Milletler, Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı, Avrupa Birliği, Ortak Pazar gibi milletlerarası kurumların teşekkülü ile memleketlerarası insan ve mal gidiş gelişlerinin daha az kayıtlanması çabaları; harp sonu iktisadî refah grafiğinin, sür'atle ve oldukça çok sayıda milletleri içine alarak sür'atle yükselmesi; nihayet çalışma hakkı yanında, insanlara dinlenme imkânının da bir hak olarak bahşedilmesi sonucu «turist», «turistik», «turizm» ve nihayet «Turizm endüstrisi» sosyal hayatımıza katılmış bulunmaktadır.

Aslında «turizm» kelimesinden yapılan bütün deyimlerin bir faaliyet kolu olarak «turizm Endüstrisi» içinde yer aldığını kabul etmek lâzımdır.

Genel ekonomide işgal ettiği yer; diğer sektörlerle alış verişleri itibariyle, faaliyet dalını bir sektör olarak tanımlamak gerekir.

Bu bakımdan, turizm, bir endüstri, ticaret ve hizmet sektörü olarak gerek genel ekonomide; gerekse sosyal yapıda yeni değerlerin ortaya çıkmasını yeni iş alanlarının açılmasını hem etkiler ve hem de sağlar.

Turizm endüstrisi, diğer faaliyet kollarına nazaran daha değişik ve girift bir karaktere sahiptir.

Başlıca sektörlerin az çok sınırları çizilebildiği halde, turizm endüstrisinde bu sınırı çizmek mümkün değildir. Örneğin, tarım, inşaat, konut, haberleşme, ulaştırma, maden sektörlerinin sınırları ve bu sektörlerin içinde cereyan eden faaliyetleri ayrıntılı olarak tesbit edilebildiği halde, turizm de böyle bir sınırlamaya veya ayrıtlamaya imkân yoktur. Örneğin, ulaştırma, inşaat, haberleşme gibi ekonominin ana sektörleri çoğu defa üzerinde turizmin yapıldığı ve iç içe bir alışverişin yürütüldüğü sektörler olarak tezahür etmektedir.

Turizm endüstrisinin bir diğer özelliği ise, önceden temel yatırımların ve temel tesislerin yapılmış olmasına bağlı bulunmasıdır. Diğer bir deyimle, temel tesisler tamamlanmış olmadan turizm endüstrisi faaliyete geçememektedir. Örneğin, ulaşım sistemi ve enerji kaynakları turizmin üzerine oturduğu temel tesislerdir.

Yukardaki bu sınırlamalar içinde kalmak üzere, turizm endüstrisinin kapsadığı başlıca faaliyet kolları şunlardır:

A. Turizm endüstrisinin kurulması ve işletilmesiyle ilgili faaliyetler :

Bunlara turizm endüstrisinin temel tesisleri de diyebiliriz. Geniş anlamda turizm endüstrisi bu tesisler içinde yürütülür ve geliştirilir. Kaba hatlariyle, bu ana bölümde yer alan başlıca faaliyet dalları şunlardır :

a. Konaklama : Turistin, barındığı, gecelediği; turistin ana masraf kalemini, turizm endüstrisinin de en büyük gelir kaynağını teşkil eden faaliyetler bu dalda toplanmaktadır.

Konaklama tesisleri, bahşettiği imkânlar yönünden şu çeşitlere ayrılmaktadır. Otel, motel, kamping, oberj, pansiyon, tatil koyu v.s. Bütün bu tesislerde turiste arzedilen ünite «yatak» olarak nitelenmektedir. «Yatak» la birlikte verilenlerin çeşidi, sayısı ve kalitesi ise, o tesisin sınıfını tayin etmektedir. Bunlar «yatak» ünitesinin «yan» nitelikleri olduğu halde, mahiyetin teşekkülünde, değişik iştira güçlerine sahip turistlerin taleplerini karşılamada başlıca rolü oynarlar. «Yatak» ünitesiyle birlikte sunulan bu yan nitelikler nelerdir?

Bunlara «Konaklama» tesislerinin reklâmlarında da rastlamak mümkündür. Meselâ, park sahası, plâj, bahçe, telefon, banyo, duş, lâvabo, sıcak su, asansör, kalorifer, oyun salonu, oyun sahası, kabul salonu, v.b. gibi. Bu yan nitelikler, «yatak» ünitesinin değerlendirilmesinde başlıca rolü oynayan değerler, imkânlar olarak yer almaktadır.

Turizm endüstrisinin bu gelişme seyri içinde ve rekabet şartları karşısında yan nitelik olarak sıraladığımız bu katkılar, «yatak» ünitesinin ayrılmaz unsurları haline gelmişlerdir. Endüstri, bunları daha çeşitlendirmek, kalitesini yükseltmek, çabası içindedir.

b. Lokanta ve eğlence yerleri :

Turizm ve turist olmadan da lokanta ve eğlence yerinin varlığını kabul etmek gerekir. Ancak turizm endüstrisinin ekonomiye bir sektör olarak girişi, lokanta ve eğlence yerlerini turizmin temel tesisleri içine sokmuştur.

«Konaklama» içinde yer alan tesislerin kuruluş şartlarıyla, lokanta ve eğlence yerleri arasında temelde başlıca şu fark vardır.

Herhangi bir tabii veya tarihi varlık oraya zaman zaman insanların gelmesine sebep oluyorsa; ıraklık ve zaman koşulları da göz önüne alınarak orada bir konaklama ünitesi kurulması düşünülebilir. Ancak lokanta ve eğlence yeri tesisi için ekonomik rantabilite bakımından daha başka şartların bulunması gereklidir. Hele eğlence yeri için «şehirleşme» gibi temel bir faktörün bulunması gerekir.

Lokanta ve eğlence yerlerinin turizm endüstrisindeki asıl önemi, turist başına yapılan harcamanın arttırılmasında çok önemli bir etken olmasıdır.

c. Tanıtma ve enformasyon :

Turizm endüstrisi ile bunun müşterileri, yani turistler arasında bir ilişki kurmak, turistik talebi efektif hale getirmek için «tanıtma ve enformasyon» bir sektörde büyük bir önem kazanmaktadır.

Seyahat acentaları, tanıtma büroları, enformasyon ajanları bu türlü fonksiyonları yapmak için bir faaliyet dalı olarak gelişen teşebbüslerdir.

Turisti bir memlekette uzun süre tutabilmenin başlıca aracı tanıtma ve enformasyon dalında gösterilecek ciddi bir faaliyete bağlıdır.

Turistin barındığı yer bahse konu olunca konu daha ince bir mahiyet almaktadır. Örneğin, artık oteller, kendilerinde kalan müşterilerinin çevreyi daha iyi tanımaları, zamanlarını daha dolu geçirmeleri için «tanıtma ve enformasyon» hizmetlerini ciddi bir iş olarak benimsemiş bulunmaktadırlar.

B. Turizm endüstrisine yardımcı faaliyetler :

Yukarda bu sektörü genel olarak incelerken, turizm endüstrisinin diğer sektörlerle çok iç içe bir alış veriş halinde olduğunu belirtmeye çalışmıştır. Turizmin yapısal karakterlerinden doğan bu yönünü, aşağıda sıralanan faaliyet dallarında tanımlamak mümkündür.

a. Ticari turizm.
b. Turistik değerlerin korunması ve kıymetlendirilmesi.
c. Mahalli hizmetler.
d. Ulaştırma hizmetleri v.b.

Milli ekonomide turizm sektörünün ağırlığını ve yapıcı etkilerini ele tutulur halde görebilmek için, yukarda sıralanan bu faaliyet kollarının müesseselerin, işlerin ve hizmetlerin her yönü ile tatminkâr bir seviyede kurulmuş olması ve çalışır halde bulunması gereklidir.

Sonuç:

Bu incelemede, turizm endüstrisini tanımlayacak başlıca meseleleri ele almağa çalıştık. Bunları Türk turizmi ile kıyaslayacak olursak, varacağımız sonuç şu olacaktır.

Turizm endüstrisi Türkiye'de henüz kuruluş halinde olan bir faaliyet dalıdır. Ancak bu kuruluş çabaları bazen belki bir plâna, araştırma sonuçlarının verilerine göre yapıldığı halde, çoğu kere, el yordamı ile, yürüyor görünmektedir. Tarih ve tabiat zenginlikleri bakımından sahipsiz sayılacak özelliklere sahip bir memleket olarak, turizm endüstrisinin bu günkü başı boş gelişme durumu ilerisi için ciddi endişeler doğurucu niteliktedir.

Turizmde Gelişme

H. David DAVİS
Dünya Bankası Ekonomi Şubesi Şefi

Bugün, ekonomik gelişmede turizmin önemli bir etken olduğu kabul edilmiştir. Milletlerarası turizmin her yerde gelişmesi sonunda yabancı döviz kazancının doğması, istihdamın ve gelirin artması Dünya Bankasının da gözünden kaçmamış ve inceleme yapılan ülkelerde turizm sanayiine özel bir yer verilmesi uygun bulunmuştur.

Turizm sanayii ile ilgili doğrudan doğruya yapılacak müracaatlar International Finance Corporation (IFC) tarafından kabul olunmaktadır. IFC tarafından böyle bir yatırım Kenya'nın merkezi Nairobi'de milletlerarası kalitede bir otel olarak gerçekleştirilmiştir. Bu oteli yapan şirket, ayni zamanda Kenya'nın av bölgesinde av kulübeleri yapılması ile ilgili yatırımlara da katılmıştır. IFC, Alman, Kenyalı, İngiliz ve Amerikalı yatırımcılarla ortak olarak yatırım yapmıştır.

Dünya Bankası ile Milletlerarası Kalkınma Birliği (IDA) doğrudan doğruya turizme yatırım yapamadıklarından, turizmle ilgili projelere yatırım yapan ortaklıkların malî güçlerini desteklemek üzere bir fon kurmuşlardır. Dünya Bankası ile işbirliği yapan malî destekleme şirketleri arasında en faal olanları Akdeniz bölgesinde, özellikle Cezair, Tunus ve Yunanistan'da bulunmaktadır. Bundan başka, bazı altyapı projeleri, özellikle turizmle ilgili ulaştırma sektöründe, Banka ve IDA kredileri ile yapılabilmektedir; buna en güzel örnek, Banka ikrazatı ile yapılan Yugoslavya'daki Adriyatik kıyı yoludur.

Turizmde dört aşama :

Genel olarak, turizmin gelişmesinde dört aşama vardır. Eğer turistler oturmadan yirmi dört saatten fazla kalıyorlarsa (Birleşmiş Milletlerin tarifidir bu) bütün ülkeler turist kabul ediyor sayılabilir. Dünyanın bazı bölgelerinde, bugün bu sayı pek küçüktür ve bunu bugün için artırmak mümkün değildir. Bunun yanında, bugün az turist gelen bazı ülkeler de vardır, fakat buralardan hemen artma imkânları bulunmaktadır. Üçüncüsü de, turizm sanayiinin oldukça ileri durumda bulunduğu ülkelerdir. Buralarda geniş bir turizm imkânı var demektir. Son olarak, geniş çapta turist çeken ülkeler gelir ki bunların imkânları daha da genişlemektedir.

Bu aşamaların son üçünde bulunan ülkeler de turizm sanayii için bir yaşama imkânı var demek olduğundan buralarda yatırım teşvik edilmelidir. Çünkü turistlerin ihtiyaçlarını sağlayacak bir adım atılmıştır. Bu gibi yerlerde işbirliği hayatî zorunluk göstermektedir.

Turizmi geliştirmek isteyen idarelerin de geniş çapta bazı tedbirler almaları gerekmektedir. Bu tedbirler, turizmle ilgileri ve özel teşebbüsleri teşvik bakımından, genel ve özel diye sınıflandırılabilir.

Ekonomik plânlama ve turizm :

Turizm, öbür ekonomik faaliyetler gibi bütün ekonominin optimum gelişmesine yöneltan ekonomik politika ve programlar ile ilgisi oranında en iyi şekilde gelişir. Bu sebeple, ulusal plânlama - bazı öncelikler verilmek ve bazı imtiyazlar tanınmak suretiyle - çerçevesi içinde yatırımların verimliliği için bir iklim yaratılmak gerekir.

Ekonomik plânlamanın bir parçası olarak, turizm sanayiine de uygun bir yer ayrılabilir. Özel sektör bakımından yol gösterici ve değiştirilebilir bir program yapılması en iyisidir : böylece çeşitli teklifler, çeşitli özel menfaate uygun tahminler ve kamu yararına uygunluğu sağlayıcı değişiklikler kolayca yapılabilir. Eğer hükûmet yapacaklarını iyice belirtir ve programın kendisiyle ilgili kısmını gereği gibi yürütür ise özel sektör de turizmin karmaşık çalışmaları içinde kendine düşen yatırımları yapmak kararını bilgili olarak verebilir.

Turizm konusunda ulusal plân altyapı ve genel hizmetler yatırımlarını da hesaba katmalı, yatırımların maliyetini hesaplamalı ve

kalkınma gayretinin istenilen coğrafî dağılışını da belirtmelidir. Turizm konusundaki ulusal plânda, yatırım yapılması istenilen bölgeler gösterilmelidir; ileri bir turizm ülkesi olan İspanya bazı bölgeler tesbit ederek hızlı bir kalkınma sağlamıştır. Temel ve yardımcı hizmetleri güvenlik altına alınan yatırımcılar, bu gibi bölgelere yönelir ve bu bölgelerde hükûmetin kuvvetli desteği ile gelişme gerçekleşir.

Kamu sektörünün durumu :

Böyle bir ulusal program, kamu yatırımlarının amaçlarını ve sınırlarını açıkca belirtmelidir. Özel yatırımcılar, turistler için bazı imkânlar sağlayan kendi yatırımlarını yapmak için altyapı yatırımlarından emin olmak isterler. Öte yandan, otelcilik konusundaki kamu yatırımları ve bununla ilgili turizm imkânları konusunda yöneticilerin tutumlarını da bilmek isterler. Kamu yatırımı boşlukları doldurmadıkça ve bu hususa plânda işaret olunmadıkça özel sektör biraz çekingen davranır. İspanya ve Yunanistan'da özel sektörle kamu sektörü en mükemmel şekilde dengelenmiştir: oteller, moteller ve yol kıyısı lokantalarının özel sektörce yapılmadığı bölgelerde kamu sektörü tarafından yapılmış, böylece bazı önemli yol kavşakları ile tarihî kentlerde imkanlar sağlanmıştır. Bunlardan özel yatırımlarda uygulanan fiyatlar ve konfor kabul edilmiştir.

Doğrudan doğruya kamu yatırımı olan tesislerde - Kuzey Afrikada kamu işletmeleri ya da kamunun iştiraki ile kurulan şirketler vardır - normal ticarî kurallara göre yönetildiğinden iş adamları kamu kuvveti karşısında bir avantajsızlık durumunda değildir. Bu konudaki ilk esas, bu kamu işletmesinin turizm bakanlığından ya da ulusal turist kurumundan ve herhangi bir turizm teşkilâtından ayrı ve bağımsız olmasıdır. Bundan başka, bu işletme bütün vergi yüklerini yerine getirmeğe, zararları önlemeğe ve özel bir otelin çalıştığı talimatlara uygun olarak çalışmağa mecbur olmalıdır.

Hükûmet talimatları :

Özel sektör değişik tipte bir çok mevzuatla çatışır. Mevzuatın, uygun bir yatırım iklimi yaratması gerekir. Mevzuat zorluklar çıkarmamalı ve yorumlara yol açmamalıdır. Turizm sanayii ile bir yakınlık kurulmalı ve turizm sanayii mümkün olduğu kadar teşvik edilmelidir.

Sözgelişi, Avrupa'nın turizmde ileri olan ülkelerindeki tecrübe göstermiştir ki hükûmetin fiyatlarla ilgili kararları olumsuz sonuçlar verir. Resmî olarak tesbit edilen fiyatlar işletme giderleri ile uygunluk göstermez, sonuç olarak da fiyat kontrolundan çok kez kaçınılmak gerekir. Bu tüketici ilişkileri bakımından pek de iyi değildir ve uzun süre turistlere cesaret de vermez. Çünkü ziyaretçiler, tatillerini geçirmeğe giderken bunun kendilerine kaça mal olacağını önceden bilmek için bilgi alırlar. Öte yandan, fiyat kontrolunun mevcudiyeti - uygulamada pek görülmemekle birlikte - yeni otellerin yatırım bedellerini karşılamak hususundaki tereddütler yüzünden otel yapımını köstekler.

Fiyatların resmî olarak kontrolunun istenilmemesi, fiyatların kontrol edilmeyeceği demek değildir. Otelciler, her yıl ve isterlerse her mevsim için kendi fiyatlarını tesbit ederler. Fiyat tarifesini önceden tesbit eden otelciler bunları resmî makamlara bildirir ve bunların resmî klavuz kitaplarında ilânını sağlarlar. Oteller, bir yıl için uygulayacaklarını bildirdikleri fiyatları aynen uygulamalı ve bunlarda yapılacak herhangi bir değişiklik şiddetle cezalandırılmalıdır. Fiyat kontrolunun bulunduğu ülkelerde bu kontrolun kalkması fiyatları yükseltmiş değildir; çünkü oteller arasında rekabet vardır. Rekabet dolayısiyle yeni otellerin yapımına hız verilmekte, fiyat kontrolunun aksine, fiyatlarda bir kararlılık sağlanmaktadır. Bundan başka, öteki ülkelerle olan rekabet de otelcilerin, fiyatları bir seviyede tutmaları sonucunu doğurmaktadır.

Spekülâsyondan kaçınma :

Bir ülkede turistlere gösterilen kolaylıkların artışı - kendiliğinden ya da bilinçli teşvik ile - faydalı yatırımların yanında oda sayısının artışı demektir. Yatırımın çabucak karşılanması turistik yatırımların, biraz geç de olsa, artışı için önemlidir.

Turizm sanayiine yatırılan paraların kazanç oranı öbür sektörlerle karşılaştırılmak suretiyle tesbit olunmalıdır.

Turistlere gösterilen kolaylıkların, özellikle otel imkânlarının gelişmesi talebin artmasından çok belirli bir kararlılık göstermesiyle mümkündür. Turizmde yatırımın optimum bir seviyeye ulaşması önemli bir durumdur. Bütün talep potansiyelini karşılamak isteği sanayiin yatırımları kabul etme, belirli bir kalitede tutma ve uzun sürede talebi karşılayabilme yeteneği ile dengeli hale getirilmelidir. Acele, hesapsız otel yatırımları - zayıf yapı standardları, yetişmemiş kadro ile hazırlıksız ve eğlencesiz - bu konudaki ünü kötüye çıkarır ve uzun süreli kalkınma umutlarını tehlikeye sokar.

Böyle bir spekülâsyon teşvik edici olmadığı halde, uygun yer ve zaman bakımından yatırımları daha iyi teşvik edecek olumlu tedbirler bulunmaktadır.

Krediler :

Elbette, turizm yatırımlarının teşvik edecek en iyi araç kredidir; kamu kredi imkânları özel sermayeyi artırır.

Turizmin kendine has özelliği yüzünden ayrı bir otel kredi fonu ayrılmalıdır. Bu mevcut bir kredi kurumu aracılığı ile verilebileceği gibi bu özel alandaki gelişmeler bakımından ayrı bir şube halinde de teşkilâtlandırılabilir.

İş yeteri kadar artınca ve yeter tecrübe kazanılınca bu fon bağımsız bir kredi kurumu haline getirilir. Otel finansmanı ile Emlâk Kredi bankacılığı arasında fark bulunduğu bilinmeli: arsanın ve binaların gayrimenkul değerinden çok kredi bakımından başka unsurlar üzerinde durulmalıdır.

Bir ükle turizminin gelişmesi süresince, kredi konusunda bazı tavizler şarttır. Bir projenin gerçekleşmesinde para sınırlı bir etkendir, bu yüzden borçlanmaya gidilir. Bunun için de kamu kredi kurumları yatırımlar için borç verme imkânlarını genişletirler. Ayrıca, işletme gelirlerinde bir ferahlık yaratmak için amortisman süresi uzatılır; bunun yanında, gelişmemiş ülkelerde uzun vadeli kredi iş adamlarını yatırım yapmağa yöneltir. Bu yüzden, uzun vadeli kredi, yapıcı etkisi bakımından isteğe daha uygundur.

Kredi konusunda yapılacak tavizlerde faizin uygulanmaktaki oranının altına düşürülmemesi gerekir. Eğer bir proje ekonomik yönden uygulansa, başka bir şeye lüzum yoktur. Kaynakları kendisi yaratır. Otel kredisi veren kurum piyasadaki normal faiz haddinin altında işlem yapmamalı, fakat sanayie verilen kredi miktarında turizm lehine bir artış sağlamalıdır.

Kamu fonlarının uygun bir şekilde kullanılması ile otel ihtiyacının gereği gibi karşılanacağına inanılmaktadır. Turizm için ayrılan fonların herşeyden önce turistik bölgelere kaydırımlası gerekir. Tüketime herhangi bir taviz verilmemelidir. Bu gibi bölgelerde fazla gelir getirecek küçük yatırımlar yapılmalıdır. Bu fon, sorumsuz bir şekilde ülkenin her tarafına dağıtılırsa bazı bölgelerde tam olarak yararlanılamayacağı için, asıl ihtiyaç olan bölgelerin payı o oranda azalacak demektir. Bu, uzun süre içinde, turizm potansiyeli beliren yeni bölgelerin açılmaması anlamına gelmemelidir; turizme yatırılan kamu paraları bütün kamu fonları gibi öncelikle en fazla gelir getiren alanlara yatırılmalıdır.

Başka teşvik tedbirleri :

Çeşitli tipteki verimli yatırımlar için teşvik tedbirleri alan ülkelerin çoğu, bu tedbirleri turizm için de düşünmektedirler. Böyle bir teşvik sistemini gözden geçirirsek turizm için en etkili tedbirlerin alındığını görürüz.

Sözgelişi, bazı ülkeler yatırım alanları için indirimler, yedekler, tatil vergisi gibi bazı vergi tedbirleri almışlardır. Turizm, gayrimenkul vergisi de dahil, özel bir tedbirler manzumesini gerektirir. En elverişli bölgelere en ileri öncelik verilerek bazı farklı uygulamalar da yapılabilir

Turizme yardımda bir başka yol da - ayni zamanda yatırımları teşvik için - yeni turizm imkânları yaratmak ve mevcutları gereği gibi yürütmek amaciyle bazı malların ithalâtını serbest bırakmaktır. Bazı hallerde gümrük indirimleri yapmak, turistik işletmelere, ihtiyaçları olan malları getirtmeleri için döviz imkânları sağlamak da akla gelebilir.

Gelişmemiş ülkelerin çoğunda yerli sermaye az olduğundan, otel yatırımları için ayrılan fonların toplamı artırılabilir. Eğer hükûmetçe mevzuatın basitleştirilmesi, eşitlik içinde bir koruma, yabancı sermaye kazançlarının tamamının veya bir kısmının transferi de dahil bazı teşvik tedbirleri alınır ise yabancı sermaye de gelir.

Son olarak, turizm yatırımı, yönetim hizmetlerinin durumu, hükûmetçe uygulanan kontrol sistemi ile de teşvik olunabilir. Tabiatiyle, müteşebbisler ulusal ve bölgesel teşvik ve kalkınma programları, tarihî yerler ve ulusal parklar gibi turistleri çeken yerlerde yatırım yapılması şeklinde teşvik tedbirlerini de beklerler. Bundan başka, kuruluş ve toprak edinme konularında da hükûmetin yardımı iyi sonuç verir. Otel, lokanta ve bunlar gibi turistik yerlerle ilgili iş mevzuatı da ele alınmalıdır; turizm uluslararası bir pazar haline geldiğinden özellikle yabancı personel kullanılması da önemlidir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, hükûmet doğrudan doğruya işletmecilik yapmamalı, fakat turistler için elverişli ve onlarla ilgili hizmetler için elverişli bir hava yaratmalıdır.

Turizmin önemi :

Son yapılan bir çalışma (1), turizmin ekonomik gelişmedeki yerini belirli bir şekilde göstermektedir: 1950 ile 1963 yılları arasında dünya turist kabul rakamları % 12 artarken dünya ulusal geliri yılda % 6 artmıştır. Bu demektir ki **per capita** gelir % 1 artarken yabancı ülkelere yapılan gezi giderleri % 1,5 artmaktadır; ekonomik deyimle, dünya gelir elâstikiyeti % 1,5 dur. Nüfus artışları, özellikle şehirleşme, çalışma şartları, eğitim etkenleri, sosyal alışkanlıklar ve ulaştırma teknolojisindeki değişiklikler de bunu etkileyen etkenlerdir.

Bu arada bazı özel durumlar da var elbette. Gelişmemiş ve işin başında olan ülkelerde turist gelişi ve kabulü yılda % 10 - 12 artmaktadır. Bu ülkelerin çoğunda turisti çeken şeyler - iklim, doğal güzellikleri, tarihî yerler - en önemli kaynaklardır. Bunlar turist akımını azamiye doğru iter ve gerekli yatırımları da teşvik eder.

Çev. **Muzaffer UYGUNER**

---

(1) International Union of Official Travel Organizations (IUOTO) The Economic Impact of Tourism on National Economies and International Trade (Cenevre, 1966).

Türkiye Ekonomisinde Turizmin Yeri Önemi ve Sorunları

Dr. Tunay AKOĞLU

Devlet Plânlama Teşkilâtı Uzmanı
Ank. İkt. ve Tic. İlimler Akad.
Öğretim Görevlisi

1. GİRİŞ :

İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde ülkelerin ekonomik ve sosyal hayatlarında daima artan bir önemde yer kazanan olayların başında turizm gelmektedir. Para kazanma amacını gütmeksizin ve devamlı kalış şekline dönmeksizin tüketimi ve zevk için yapılan seyahat ve konaklamaların tümünü teşkil eden turizm olayı bir ülkenin ekonomisinde (iç turizm) ve uluslararası ekonomik ilişkilerde (dış turizm) büyük bir gelir kaynağı ve para - döviz değişimine yol açan faktör niteliğindedir. Bunun yanı sıra diğer ekonomik, sosyal, kültürel, teknik, sıhhî ve politik yönler taşıyan turizm olayı son yılların en aktüel gözlem ve araştırma alanlarından birini teşkil etmektedir.

Aşağıdaki iki tablodan dünya turizminin büyüklük ve gelişmeleri hakkında bir fikir sahibi olmak mümkündür. Bugün yeryüzünde her yıl 128 milyon kişi devamlı yaşadığı ülke dışına turizm amacı ile çıkmakta, 13 milyar dolarlık bir uluslararası transaksiyona yol açmaktadır. Uluslararası turizm hareketlerinin bu 13 milyar dolarlık gelir/gider miktarı turizme, önem ve büyüklük yönlerinden, dünya ticaretinin birinci kalemi durumunu kazandırmaktadır.

TABLO : 1
Dünyadaki Turizm Hareketleri

Kıtalar	Yabancı Turist Sayısı 1966	1965	Artış %
Avrupa (23 Ülke)	95.000.000	85.993.494	+11
Orta Doğu (8 Ülke)	3.290.000	2.834.649	+16
Afrika (15 Ülke)	2.220.000	2.082.729	+ 8
Orta ve Lâtin Amerika (18 Ülke)	4.150.000	3.759.260	+10
Asya ve Avusturalya (15 Ülke)	2.050.000	1.828.637	+12
Kuzey Amerika (2 Ülke)	20.750.000	19.393.826	+ 7

TABLO : 2
Dünyadaki Turizm Hareketlerinde Gelişmeler

Yıllar	Toplam Yabancı Turist Sayısı	Endeks	Turizm Gelirleri (Milyon $)	Endeks
1958	55.250.000	100	5.449	100
1959	63.000.000	114	5.847	107
1960	71.138.674	129	6.842	126
1961	75.281.000	136	7.284	134
1962	81.406.000	147	8.027	147
1963	93.756.000	170	8.834	162
1964	107.744.447	195	10.159	186
1965	115.892.595	210	11.633	213
1966	127.990.000	232	12.997	239

Kaynak : IUOTO.

Aynı tablolardan turizm gelirlerinin turist sayısından daha hızla arttığı da görülmektedir. (1)

İç turizm hareketlerine ise her yıl bütün dünya ülkelerinde 500 milyon kişi katılmakta ve iç turizm harcamaları toplamı 52 milyar dolara varmaktadır. (2)

Dünya nüfusunun ve ticaretinin bu kadar geniş bir bölümünü kapsayan ve etkiliyen turizm olayının Türkiye açısından durumu nedir, gelişme potansiyeli mevcut mudur? Ülkemiz ekonomisi yönünden etkileri neler olmuştur ve neler olabilir? Bunların cevabını aşağıdaki satırlarda bir yazı çerçevesi içinde sıralamaya çalışacağız. (3)

2. TURİSTİK TALEBİN YAPISI, GELİŞMESİ :

Turizm ekonomisinde talep genel olarak «bir turistin belli bir fiyat seviyesi (iç turizm) veya döviz kuru içinde (dış turizm) elde etmek istediği turistik mal ve hizmetlerin bütünü şeklinde tanımlanır.(4). Türkiye turizminin talep yönünden gelişmesini dıs ve iç turizm açılarından ele almak mümkündür.

2.1. Aktif dış turizm.

2.1.1. Yabancı turist sayısı :

Türkiye'ye yılda 400 - 500 bin kadar yabancı turist gelmektedir. Gelismeler özellikle 1964 yılından sonra kendini göstermiş ve yıllık artış oranları yükselmiştir.

Sınır kapılarında tutulan istatistiklere göre teshit edilen yabancı ve bunlar içinde turist niteliği taşıyanların sayısı, tesbit metodlarının ilkelliği nedeni ile ancak «tahmini» değerleri ortaya koymaktadır. Mevcut istatistik bilgiler Tablo: 3'de yer almaktadır.

Türkiye'ye Gelen Yabancılar

TABLO : 3

Yıllar	Toplam Yabancı Sayısı	Yabancı Turist Sayısı	Yabancı Turist Sayısı % Artış
1958	153 476	114.744	13,9
1959	165 803	126 690	10 4
1960	124.228	94.077	— 25 7
1961	144 356	129 104	37,2
1962	198.228	172 867	34,0
1963	198 841	154.823	— 11,0
1964	229.347	169.054	8 5
1965	361.758	300 790	78,9
1966	440 534	382.000	27,0

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü

(1) Intern. Union of Official Travel Organizations (Iuoto); Study on the economic impact of tourism on national economies and international trade, Greneva 1966.,
— Iuoto : La Conférence des Nations Unies sur le tourisme et les voyages internationaux, Genève 1963.

(2) Iuoto ; adıgeçen etüt, S. 13.

(3) Konu geniş olarak şu iki yayında ele alınmıştır :
— T. Akoğlu : Le tourisme dans l'economie de la Turquie, Berne 1965.
— T. Akoğlu : Türkiye ekonomisinde turizm, İstanbul Ticaret Odası yayını, İstanbul 1966.

(4) Michele TROISI : Teoria economica del turismo e della rendita turistica, Bari 1955, S. 25.

2.1.2. Dış Turizm Gelirleri :

Türkiye'nin dış turizm gelirleri her yıl tahminen 30 - 35 milyon dolar kadar olup, bunun 1/3'ü resmi kanallardan yurt ekonomisi'ne girmektedir. Resmi döviz kuru ile «özel» döviz kuru arasında ikincinin lehine bir durumun varoluşu dış turizm gelirlerinin özel ellerde değiştirilmesine yol açmaktadır. Resmi kanallardan giren dış turizm gelirleri, artan yabancı turist sayısına rağmen azalma göstermektedir. (Bak. Tablo: 4).

Türkiyenin Dış Gelirleri

TABLO : 4

(Milyon $)

Yıllar	Dış Seyahat (turizm dahil) Gelirleri	Dış Turizm Gelirleri
1960	6,0	5 5
1961	7,1	6,9
1962	8,3	7,3
1963	7,7	6,4
1964	8,3	7,0
1965	13,9	12,1
1966	12 1	10,7

Kaynak : Maliye Bakanlığı.

2.2. Pasif Dış Turizm :

2.2.1. Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Sayısı :

Son yıllarda çeşitli sebeplerle yurd dışına çıkan vatandaş sayısı dengeli bir gelişme göstermemektedir (Bk. Tablo: 5). Bazı yıllardaki artışlara karşılık diğer yıllarda azalmalar görülmektedir. Sadece turizm amacı ile çıkan vatandaş sayısı her yıl 30 - 40 bin kadardır.

TABLO : 5

Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Sayısı

Yıllar	Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Sayısı
1960	28.211
1961	34.794
1962	47.535
1963	84 410
1964	113.083
1965	186 520
1966	155 293

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü.

2.2.2. Dış Turizm Giderleri :

Türkiye'nin dış seyahatler ve turizm giderleri her yıl devamlı olarak artmaktadır. Resmi kanalların yanı sıra diğer yollardan da - özellikle hac amacıyla - yurt dışında döviz sağlanması bu giderlerin yılda 25 - 30 milyon dolara varmasına yol açmaktadır.

Resmi kanalları kapsayan istatistikler aşağıdaki Tablo: 6'da yer almaktadır.

Türkiye'nin Dış Giderleri
TABLO : 6

Yıllar	Dış Seyahatler ve Turizm Giderleri	(Milyon $) Sadece Turizm Giderleri
1960	8,3	0,7
1961	12,3	4,0
1962	18,0	8,6
1963	20,5	5,5
1964	21,7	8,7
1965	23,9	10,5
1966	26,3	11,3

Kaynak : Maliye Bakanlığı.

2.3. Dış Seyahatler Dengesi :

Yurdumuzun dış seyahat gelir ve giderleri farkı her yıl devamlı olarak negatif sonuç vermeye devam etmektedir. 1965 yılında denge açığı azalmış iken 1966 yılında, resmi kanallar dan gelen dış seyahat gelirlerindeki düşme, buna karşılık giderlerdeki artış nedeni ile denge açığı da yükselmiş bulunmaktadır. Tablo: 7'de görüldüğü gibi durum, 1967 yılının ilk aylarında da aynıdır.

TABLO : 7
Dış Seyahatler Gelir/Gider Dengesi
(Milyon $)

Yıllar	Gelir	Gider	Denge
1958	2,6	12,8	— 10,2
1959	5,4	12,6	— 7,2
1960	6,0	8,3	— 2,3
1961	7,1	12,3	— 5,2
1962	8,3	18,0	— 9,7
1963	7,7	20,5	— 12,7
1964	8,3	21,7	— 13,4
1965	13,9	23,9	— 10,0
1966	12,1	26,3	— 14,2
1967 Ocak	0,4	1,3	— 0,9
Şubat	0,5	6,1	— 5,6
Mart	0,6	3,1	— 2,5
Nisan	0,8	2,0	— 1,2
Mayıs	1,3	1,8	— 0,5
Haziran	1,1	1,8	— 0,7

Kaynak : Maliye Bakanlığı.

2.4. İç Turizm Hareketleri :

Türkiye'de geceleme istatistikleri tutulmadığı için iç turizm hareketleri hakkında kesin bir bilgi sahibi olmak mümkün değildir. Ancak bazı varsayımlara dayanılarak yapılan çalışmalar sonucunda, bugün için her yıl 3 milyon kişinin çeşitli sebeplerle yurt içinde geçici olarak yer değiştirdiği ve bunların içinde bir milyon kişinin turizm amacı ile seyahat ettiği kabul edilmektedir. (5)

Yerli turistlerin geceleme başına yaptıkları tüketim 40 TL. kabul edilirse bugün için iç turizm hareketlerinin Türkiye'de yılda yaklaşık olarak 380 milyon TL.'lık bir gelire sebep olduğu ortaya çıkar.

3. TURİSTİK ARZIN YAPISI VE GELİŞMELER :

Turizm ekonomisi doktrini turistik arzı «bir ülkenin turistik işletmeleri ve kurumları kanalı ile turistlere sunduğu mal ve hizmetlerin, ülkenin maddi ve manevi bütün zenginliklerinin tümü» şeklinde tanımlar. (6).

3.1. Arzın Bileşimi :

Türkiye yönünden turistik arz, bir yandan, turizm patrimuanımızı, diğer yandan da turizm tesislerini, kapasitenin tümünü kapsamaktadır.

Tabiat güzellikleri, arkeolojik ve tarihi zenginlikler, örf - âdetler, uygarlık eserleri, folklor ve konukseverlik bölümlerinden meydana gelen Türkiye'nin turizm patrimuanının zenginliği bir çok yayında defalarca belirtilmiş bir husustur. Gerçekten de Türkiye; tabiat, tarih, coğrafi durumu ve diğer benzer nedenlerle uluslararası ve ulusal turizm yönlerinden çok uygun ve zengin bir nitelik taşımaktadır.

3.2. Konaklama Kapasitesi :

Türkiye'de mevcut konaklama kapasitesinin tümünü tesbit eden envanter çalışmaları yeni olup henüz tamamlanmamıştır. Elde mevcut bilgilere göre 1964 yılı sonu itibariyle yurdumuzda turizm sektöründe 90 bin otel, 3 bin motel, 6.700 pansiyon yatağı ve 318 bin kişilik bir lokanta kapasitesi vardır. Bu toplam kapasitenin konaklama yönünden ancak 30 bin yataklık bir bölümü dış turizme uygun niteliktedir. (Tablo: 8).

(5) DPT ; Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, (Teksir), Cilt V, S. 442.

(6) T. Akoğlu ; Turizm olay ve ekonomisine toplu bakış, İstanbul 1964, S. 53.

TABLO : 8
Turizm Sektöründe Dış Turizme Uygun Kapasite

Yıllar	OTEL			MOTEL			Diğer Konaklama Tesisleri		
	Adet	Oda	Yatak	Adet	Oda	Yatak	Adet	Oda	Yatak
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1963	364	11.866	..	14	279	..	2	32	..
1964	362	12.341	18.321	20	594	1.028	3	30	38
1965	172	8.625	14.671	18	533	1.169	2	42	149
1966	477	16.872	29.727	31	958	2.045	3	53	161

Kaynak : DPT, 1967 Yılı Programı, S.: 338.

3.3. Yatırımlar :

Turistik arz kapasitesini arttırmak için; turistik değerlerin korunması, onarımı amacı ile ve diğer gayelerle turizm sektörüne yapılan yatırımlar her yıl önemli artışlar göstermektedir. 1963 - 1967 döneminde her yılki toplam yatırımların % 1,4'ünün turizm sektörüne ayrılması Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında öngörülmüştür. Oysa ki sonradan Yıllık Programlarda bu oran ortalama % 2,1'e kadar çıkmıştır.

Turizm yatırımlarının yıllara dağılımı Tablo: 9'da gösterilmiştir.

	Gerçekleşen		
	1963	1964	1965
Kamu Sektörü	114.8	114,2	120 5
Özel Sektör	42,7	61,8	120,0
Toplam	157,5	176,0	240 5

Kaynak : DPPT, 1967 Yılı Programı.

Program		
1966	1967	Toplam
125,0	143,0	617,5
206,1	200,0	630,6
331,1	343,0	1.248,1

1963 - 1966 yılları arasında 1965 fiyatları ile Birinci Plânda 725 milyon TL. Turizm Yatırımı yapılması öngörülmüşken, aynı dönemde Yıllık Programlardaki Yatırım toplamı 1,068 milyon TL. ve gerçekleşme 889 milyon TL.'dır.

1963 - 1966 yılları gerçekleşen turizm yatırımlarının toplam gerçekleşen yatırımlara oranı % 1,9'dur (7), gerçekleşme oranı olarak 4 yıllık ortalama yaklaşık olarak % 80'dir.

4. TÜRKİYE'NİN TURİZM POLİTİKASI :

4.1. Birinci Plân Dönemi :

Türkiye'de ilke, hedef ve araçları belli bir turizm politikasının tesbit edilip izlenmesine plânlı dönemde başlanmıştır. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı turizm sektöründe, dış turizm talep artışı ve kapasite - yatırım tahminleri yanı sıra organizasyon ve turizm politikası yönünden de birtakım tedbirler getirmiştir.

Yapılan talep ve yatırım tahminleri, fazlası ile gerçekleşmiş, ancak resmî kanallara intikâl eden dış turizm gelirlerinde artış görülmemiştir. Tedbirler alanında ise gerçekleşme oranı düşüktür. Turizm Bankasına bütün Plân döneminde yeni bir yön ve imkân verilememiş, turizmle ilgili yeni malî (vergi, kredi) ve hukukî tedbirler alınamamıştır. Tedbirlerin alınamamasına rağmen hedeflere erişilmiş bulunulmasının ana nedeni Türkiye'nin uluslararası turizm hareketlerinin temel gelişme ekseni (kuzey batı - güney doğu) üzerinde bulunmasıdır. Birinci Plân döneminde izlenen turizm politikası; iyi plânlanmış fakat eksik icra edilmiş bir turizm politikasının bütün eksikliklerini, aksaklıklarını göstermiştir.

4.2. İkinci Plân Dönemi :

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı, plânlı karma ekonomi düzeni içinde genel iktisadî politikaya paralel olarak turizm sektöründe izlenecek olan politikanın ilke, hedef ve araçlarını belirtmektedir.

Benimsenen ilkelere göre turizm sektörü, ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmede önemli katkıları olabilecek bir sektör olarak tanımlanmaktadır. Plânda turizm sektörü sorunlarına kısaca değinilmekte, talep ve üretim tahminlerine yer verilerek İkinci Plân süresinde erişilmesi gereken hedefler belirtilmektedir.

1968 - 1972 döneminde yerli turist sayısında % 10, yabancı turist sayısında % 25 oranında yıllık artış beklenmektedir. Buna göre 1972 yılında yurdumuza 1,5 milyon yabancı turistin geleceği ve dış turizm geliri olarak da 135 milyon dolar sağlanacağı tahmin olunmuştur. Aynı tahminlere göre net dış turizm geliri olan 70 milyon doların, 1972 yılında turizmin ödemeler dengesine olumlu etkisi görülecektir.

Bu hedefin gerçekleştirilmesi için, dış turizm gelirlerinin mümkün olan en büyük bölümünün resmi kanallara intikalinin sağlanması zorunludur.

İkinci Plânda turizm sektörüne toplam yatırımların % 2.3'ü avrılmış olup bu oran 2 milyar 600 milyon TL.'dır. Buna ilâveten cari harcamalar niteliği taşıyan ve diğer sektörler yatırımları arasında yer alan tamamlayıcı turizm harcaması olarak ta 1,246 milyon TL. bir miktar öngörülmüştür.

İkinci Plânın turizm sektöründe getirdiği en önemli tedbirlerin başında turizm yatırımlarının belirli bölge ve yörelerde yoğunlaştırılması, fiziki plânlara göre gerçekleştirilmesidir. Bu şekilde geniş turistik merkezler en ekonomik bir şekilde kurulacak, yatırımların verimi artacaktır. Kitle turizmine uygun tesislere Plânda öncelik tanınmıştır.

Plânda ayrıca turizm sektörü organizasyonu yönünden çok önemli tedbirler de yer almaktadır. Turizm ve Tanıtma Bakanlığının sadece turizm işleri ile uğraşmasını öngören, turizm eğitimi ve öğretimi ile işletmecilik konularını kapsayan tedbirler bunlar arasında zikre değer.

(7) Kalkınma Plânı Tasarısı (1968 - 1972), Sahife, 10
(8) J. R. Prieto = Tourism and balance of payments, Madrid, 1954, S. : 15.

5. TÜRKİYE EKONOMİSİ YÖNÜNDEN TURİZMİN ÖNEMİ :

5.1. Ödemeler Dengesi Etkisi :

Turizmin millî ekonomideki ve uluslararası ekonomik bağlantılarda rolü ilk olarak ödeme dengesindeki yeri ve belirtilmiştir (8). Görünmeyen ithalât şeklinde isimlendirilen dış pasif turizm değerleri ile «görünmeyen ihracat» olarak adlandırılan dış aktif turizm gelirleri ödeme dengesinde yer alırlar, ülkenin turistik gelişme seviyesine uygun olarak olumlu veya olumsuz etki gösterirler.

Türkiye'nin ödeme dengesi açığının yaklaşık olarak % 70'ini dış ticaret açığı teşkil etmektedir. Tipik ihracat maddelerimizin üretimlerinin arttırılması çok güç olduğuna, ithal mallarına ise ekonomik kalkınmamız bakımından önemle muhtaç bulunduğumuza göre, ticaret bilânçosu açığının kapatılması önümüzdeki yıllarda çok zor bir iştir. Dolayısiyle turizm gibi yeni ihracat endüstrilerini kurmamız, ödeme bilânçosu bakımından da ilk şart olmaktadır.

Bugün için resmî kanallardan giren ve çıkan dış seyahat gelir ve giderlerinin ödemeler dengesi yönünden herhangi olumlu bir etkisi yoktur.

Ancak, önümüzdeki yıllarda yabancı turist sayısının her yıl % 25 oranında artacağını tahmin edersek 1970 yılında yurdumuza 1 milyon kadar yabancı turistin geleceğini ve resmî, özel kanallardan 100 milyon dolarlık bir dış turizm geliri sağlanacağı kabul olunabilir.

Buna karşılık yurt dışına turizm amacı ile çıkan vatandaşların 50 - 60 milyon dolarlık bir turizm tüketiminde bulunacakları kabul edilirse, dış turizm hareketlerinin ödeme dengemiz açısından yılda 40 - 50 milyon dolarlık net bir verim sağlayacağı ortaya çıkar.

5.2. Millî Gelir Etkisi :

Turizmin millî gelir etkişini gösteren faktör turizmin sağladığı katma değerdir. Üretim yoluyla hesaplandığı ve turizm sektöründe üretim değeri olarak toplam iç ve dış turizm gelirleri ele alındığı zaman, üretim değerlerinin % 75'ini katma değer olarak kabul edilebileceği ortaya çıkmaktadır.

Önümüzdeki yıllarda (1970 - 1971) Türkiye'nin dış turizm gelirlerinin yılda 100 milyon dolar (900 milyon TL.) ve iç turizm gelirlerinin ise 700 milyon TL. tutacağı düşünülürse (1,7 milyon yerli turist); 1 milyar 600 milyon TL. üretim değerinden, her yıl 1 milyar 200 milyon TL. katma değerin ortaya çıkacağı anlaşılır. Bu katma değer millî gelir hesapları açısından tabiatıyla turizm sektörü şeklinde tek bir kalem olarak gözükmeyecek, başta ticaret hizmetleri olmak üzere, ulaştırma, endüstri, tarım v.s. gibi çeşitli sektörlerde yer alacak, bu sektörlerin millî gelir payları içinde gözükecektir.

5.3. Öz Kaynakların Değerlendirilmesi, Tüketimi :

Turizm üretiminde en önemli «ham maddeler» ülkenin sahip olduğu iklim, tarih ve tabiatın işlediği değerlerdir. Bu değerler ve «öz kaynaklar», ancak turizm sayesinde «tüketilebilen» birer ekonomik mal niteliği kazanabilirler.

5.4. Çoğaltan Etki :

Tüketim ve millî gelirdeki değişikliklerin birbirilerine olan etkileri «çoğaltan katsayısı» ile ölçülmekte, gösterilmektedir (9). Turizm sektöründe de bir turistin bir ülkede yaptığı tüketim, ülke gelirinde değişikliklere sebep olmaktadır.

Artan gelirlerin bir bölümü yeniden tüketime, diğer bölümü ise tasarrufa ayrılmaktadır. Bu bölümlerin büyüklükleri ülkedeki marjinal tüketim ve tasarruf eğilimine, oranına bağlıdır. Tüketime ayrılan bölüm yeniden zincirleme gelir - tüketim etkileri yaratacaktır ki bu etkiler geometrik dizi halinde çoğalmakta, ortaya çoğaltan etki çıkmaktadır. Marjinal tüketim oranının % 90 olduğu bir ülkede çoğaltan etki katsayısı 10'dur ki bunun anlamı o ülkede 1 birimlik bir tüketimde bulunan turistin harcamasının ülke ekonomisinde 10 birimlik bir ekonomik aktiviteye sebep olduğudur. Gelişmiş ekonomilerde turistik çoğaltan katsayısı 7 - 19 arasında değişmektedir (10).

Varsayımlara dayanılarak yapılan hesaplamalar sonucunda Türkiye'de turistik çoğaltan etki katsayısı olarak 3,89 kabul olunabilir. Buna göre turizm sektöründe yapılan 1 TL.'lık bir tüketim Türkiye ekonomisinde 3 - 4 TL. bir ekonomik etki göstermekte, turistin yaptığı tüketim, ekonominin çeşitli dallarında, sektörlerinde 4 misli bir toplam gelir yaratmaktadır (11).

5.5. İstihdam Etkisi :

Turizm endüstrisi geniş ölçüde insan gücüne, el emeğine dayanan bir ekonomik faaliyet dalı olup, hizmet endüstrisi olarak çok sınırlı otomasyon ve mekanizasyon imkânlarına sahiptir. İşçi rezervlerinin geniş ölçüde bir mesleki ve teknik öğretimden sonra, turizm endüstrisinde faal ve verimli durum kazanmaları mümkündür. Geniş bir istihdam sorununu çözümleme durumunda olan Türkiye ekonomisi yönünden turizm sektörü önemli rol oynıyabilir.

(9) Paul A. Samuelson : Interactions between the acceleration principle and the multiplier, Review of economic statistics, May 1939.

(10) Paul Bernecker : Aspekte neuzeitlicher Fremdenverkehrspolitik, Zeitschrift für Fremdenverkehr, Bern 1/1967, S. : 56 - 65.

(11) Turistik çoğaltan etki konusunda bk : U. S. epart. of Commerce : The future of tourism in the Pacific and Far East, Washington 1961.

5.6. Sermaye - Hasıla Oranı :

Bir ekonomide makro açıdan bir birimlik tüketim için gerekli sermaye miktarının ifadesi sermaye/hasıla katsayısıdır. Genel olarak Türkiye'de turizm sektöründe marjinal sermaye/hasıla katsayısının 4 birim olduğu görülmektedir. Bu katsayı, diğer sektörlerdeki katsayılardan oldukça yüksek olup bunun ana sebebi turizm yatırımlarının kapital yoğunluğu yüksek konklama ve ulaştırma sektörlerinde, toplanmış oluşudur. Maliyetleri düşük, buna karşılık verim oranları yüksek, «kitle turizmine» uygun turizm işletmelerinin kurulması ile marjinal sermaye/hasıla oranının 3 birime kadar düşmesi beklenebilir (12).

5.7. Bölgelerarası Dengeli Kalkınma :

Turizmin endüstrisi yerleşme bölgeleri, tabii ve tarihî karakterleri ile turistik olarak kabul edilen memleket bölgeleri, genellikle büyük yerleşme merkezlerinin dışında sahillerde, dağ yamaçlarında bulunmaktadır. Oysa ki, gene bu memleket bölgeleri, endüstri ve ticaret merkezleri değildir, genellikle az gelişmiş memleket köşeleridir. Türkiye'de de turistik patrimuanının bir kısmını teşkil eden bölgeler, büyük şehirlerimizden, endüstri ve ticaret merkezlerimizden ayrıdırlar (Efes, Bergama, Truva, Türk Riviyerası, Göreme bölgesi, Karadeniz kıyıları v.s.). Turistik değerler bakımından zengin bir durumda bulunan İç Anadolu ile sahil köylerimizin, tarımsal üretimle ve deniz ürünleri yoluyla elde etmeye çalıştıkları gelirlerin bir kaç mislini turizmle elde edebilecekleri tabiidir. Turizm politikasının uyguladığı bu «turistik yerleşme bölgeleri teorisi» bölgelerarası dengeli kalkınmanın turizm sektörüne uygulanmış şeklidir.

Herhangi bir yerde otel endüstrisi ve lokantacılık başta olmak üzere, seyahat acenteliği, hatıra eşyası ticareti, bankacılık, sigortacılık, eğlence yerleri işletmeleri, doktor, avukat gibi hizmetlerin, ulaştırma tesisi ve araçlarının sıra ile uzak veya yakından turizmle ilgili olarak kazanç sağlayacakları düşünülürse, turizmin bölgesel kalkınmadaki rolü daha iyi anlaşılır.

5.8. Üçüncü Tip Üretim/Tüketim :

Bilindiği, gibi turizm, ekonomik üretim basamaklarının üçüncüsünde, yani hizmetler bölümünde yer alır. Mekanizasyon ve otomasyon imkânlarının sınırlı bir şekilde uygulanabildiği bu tip üretimlerin hepsinde olduğu gibi, turizm endüstrisi de el emeğine geniş ölçüde muhtaçtır. Diğer taraftan, barınma, beslenme, giyim gibi sınırlı ihtiyaçlara cevap verme durumunda olan birinci ve ikinci tip üretimler (tarım ve endüstri) belirli bir «saturation» dan sonra tüketim artışına yol açmamaktadırlar. Oysa ki; konfor, boş zamanları değerlendirme, kültür gibi ihtiyaçlara cevap veren üçüncü tip üretim (bu arada turizm) sınırsız ve artan bir tüketimle karşı karşıyadır. Fourastié, Galbraith, Duverger gibi yazarların da belirttiği, üçüncü tip üretimin bu genel karakteri turizmin ekonomik çalışmalar içinde geniş bir üretkenliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Kitle tüketimi devresine (Rostow) giren batı toplumlarının teşkil ettiği, Türkiye'nin potansiyel turistik piyasası, artan tüketim imkânları ve istekleri ile talep yönünden turizm endüstrimiz için uygun bir durum arzetmektedir. «Bolluk içinde bir toplum : **The affluent society**» (Galbraith) haline gelen batı ülkelerinin, taşan tüketim imkânları turizm sayesinde Türkiye'ye gelir halinde devamlı olarak aktarılabilir. Türkiye ekonomisi kitle tüketimi devresine gelinceye kadar artarak devam edebilecek olan bu durum, dış pasif turizmimiz ilerleyince yeni bir turizm politikası ile tekrar olumlu duruma çevrilebilir.

6. TÜRKİYE TURİZMİNİN SORUNLARI :

Türkiye turizminin halen çözüm bekleyen sorunlarını genel olarak aşağıdaki gruplarda toplamak mümkündür :

6.1. Organizasyon :

1963 yılında kurulan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile merkezî bir icra örgütüne kavuşan turizm sektöründe, özel sektör kamu sektörü arasındaki koordinasyonu ve her iki sektörün kendi içlerindeki işbirliğini sağlıyabilecek nitelikte hiç bir oıganizasyon mevcut değildir. Turizm gibi idarî mekanizmanın ekonomik, sosyal ve kültürel hayatın bütün bölümleri ile yakından ilgili bir branşta bu koordinasyon eksikliği yıllardır göze çarpmaktadır. En belirli örnek olarak turizm öğretimi konusunda Millî Eğitim ile Turizm ve Tanıtma; turistik yersel plânlama alanında Turizm ve Tanıtma ile İmar ve İskân Bakanlıkları arasındaki işbirliğinin katiyen sağlanamamasını burada belirtebiliriz.

Turizm alanındaki koordinasyonun işliyebilmesi devamlı bir danışma - koordinasyon kurulunun kurulması ile gerçekleştirilebilir. Bugün için iki yılda bir toplanan «Turizm Danışma Kurullarının» bunu sağlıyamadıkları açık bir gerçektir.

6.2. Eğitim - Öğretim :

Bu alandaki çalışmaların da koordine bir durumda yürütülebilmesi için İkinci Plânda «Turizm eğitimi ve öğretimi millî merkezi» isimli bir kurulun yaratılması öngörülmektedir. Adı geçen kurulun işçi ve işveren sendikaları ile kamu kuruluşları arasındaki işbirliğini sağlaması beklenebilir.

(Devamı 45. sayfada)

(12) Bk : DPT : Turizm Sektörü ile ilgili notlar (Teksir), 1966.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Mezunlarının Fark İmtihanı Hakkında Yönetmenlik (*)

Made: 1 — Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun olanların, 2556 sayılı Hâkimler ve 3499 sayılı Avukatlık Kanunu gereğince Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde imtihan vererek «fark imtihanı belgesi» alabilmeleri için, Siyasal Bilgiler Fakültesinde Hukuk Fakültesine nazaran noksan kalan derslerden Hukuk Fakültesinde bu Yönetmeliğe göre açılacak fark imtihanlarını başarmış olmaları şarttır.

Madde: 2 — Adaylar, fark imtihanı için müracaat ederken, mezun oldukları dönemde Siyasal Bilgiler Fakültesinde yürürlükte olan Lisans, Öğretim ve İmtihan Yönetmeliğine göre okudukları dersleri gösteren ve Siyasal Bilgiler Fakültesince tasdikli bir belgeyi dilekçelerine bağlarlar.

Madde: 3 — Adayın hangi derslerden fark imtihanına tabi tutulacağı, bu belgeye göre Ankara Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu tarafından tespit edilir.

Madde: 4 — Fark imtihanı için müracaat edenlerin dilekçelerine 2 nci maddedeki belgeden başka, mezuniyet diplomalarını veya tasdikli suretlerini, nüfus kimlik kâğıdını veya örneğini, üç adet 4,5 × 6 eb'adında fotoğraflarını ve imtihan harcını yatırdıklarına dair makbuzu eklemeleri lâzımdır.

Madde: 5 — İmtihanlar yılda iki defa Mayıs ve Kasım aylarında yapılır. İsteklilerin 20 Nisan veya 26 Ekim'e kadar bu husustaki müracaatlarını yapmış olmaları gerekir. İmtihan günleri Fakültece imtihandan en geç 7 gün önce Fakülte ilân tahtasında ilân edilir.

Bu Yönetmeliğin uygulanmasında Kasım ve Mayıs imtihanları ayrı ayrı birer dönem sayılır.

Madde: 6 — Her dersin imtihanı, o dersin öğretim üyesi ve mazereti halinde Dekan'ın görevlendireceği öğretim üyesi tarafından Hukuk Fakültesi müfredat programına göre yazılı olarak yapılır. Adayın fark imtihanını başarmış sayılması için, her desten 6 dan aşağı numara almamış bulunması lâzımdır.

Madde 7 — Aday 6 dan aşağı not aldığı derslerin imtihanını, müteakıp 2 imtihan döneminde tekrarlıyabilir. Ancak, aday bir dönemde ikiden fazla dersten 6 dan aşağı numara aldığı takdirde, sonraki dönemde bütün derslerin imtihanlarını tekrarlamak zorundadır.

Aday, müracaatından itibaren birbirini izleyen 3 imtihan dönemi (İlk imtihan dönemi dahil) içinde imtihana girmediği veya girip de başarı gösteremediği takdirde, imtihanı başaramamış sayılır ve bir daha fark imtihanına kabul olunmaz.

Madde: 8 — Bu Yönetmeliğe göre yapılan imtihan sonunda başarı gösterenlere «fark imtihanı belgesi» verilir.

Geçici Madde: — İşbu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce fark imtihanı için müracaat etmiş veya fark imtihanına girmiş olup da imtihanlarını bitirememiş olanlar bu Yönetmelik hükümlerine göre imtihan edilirler.

Fark imtihanını bitirememiş olanlar hakkında bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı süre yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanır.

Made: 9 — İşbu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

(*) Bu Yönetmelik Ankara Üniversitesi Rektörlüğünce çıkarılmış ve 14/7/1967 tarih, 12647 Sayılı Resmî Gazetede neşrolunmuştur.

ÖNEMLİ DUYURU

Unesco tarafından, örnek bir eser olarak bütün dünyaya ilân edilmesi kararlaştırılan «Mülkiye Tarihi ve Şeref Kitabı» nın son hazırlıkları bitirilmiş ve kitap baskıya verilecek hale getirilmiştir.

Ancak, bazı arkadaşların soru kâğıtlarını hâlâ göndermedikleri anlaşılmıştır.

İstenen bilgilerin acele gönderilmesini hatırlatır ve rica ederiz.

Adres : P. K. No.: 10 (Mülkiye Şeref Kitabı Hazırlama Bürosu)

CEBECİ - ANKARA

TURİSTİK TESİSLER

A. Türker AKIN
Turizm ve Tanıtma
Bakanlığı Müfettişi

GİRİŞ :

Bir ülkede Turizm'in gelişmesi ve turizm gelirinin artması, o ülkenin tarih ve tabiat güzellikleri, ikliminin elverişliliği yanında, turistlerin geceliyecekleri, yiyip içecekleri, dinlenip eğlenecekleri yerlerin niteliklerinin belirli bir düzeyden aşağı olmaması ve adedinin yeterliliği ile yakından ilgilidir.

Dış ticaret dengemizde büyük ümitler bağladığımız turizmin belkemiğini teşkil eden «Turistik Tesisler», gerek kamu sektörü, gerek özel sektörce yapılan yatırımlarla yurdumuzda hızla çoğalmaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi bizde de tesisler türlere, sınıflara ayrılmış, bulunması gerekli nitelikler ayrıntılarıyla saptanmıştır. Tesisler ve bunların özellikleri, vasıfları, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Turizm Danışma Kurulunca tesbit olunan ve Bakanlar Kurulunca onaylanan bir yönetmelikle düzenlenir.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığındaki 1966 yıl sonu kayıtlarına göre (1), Türkiye'de inşa edilmiş ve edilmekte olan 571 belgeli tesis vardır. Bunun 319 adedi inşa halindedir. Bu alanda yarıştığımız Akdeniz ülkeleri bizden çok ileridirler (2).

TURİSTİK TESİSLER : 24 Mart 1965 tarihinde yeniden düzenlenerek yürürlüğe giren «Turizm Müesseselerine ait Vasıflar Yönetmeliği», tesisleri, özelliklerine göre aşağıdaki nevilere ve sınıflara ayırmıştır.

(1) Türkiye'de Turizm Müessesesi belgesini haiz tesisler listesi Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Turizm Genel Müdürlüğü, Endüstri Dairesi Müdürlüğü yayını.

(2) Türkiye'de 1966 yılı sonunda 25 fasl tesiste 8963 oda ve 15882 yatak vardır.

OTELLER : Lüks, 1 nci, 2 nci, 3 ncü ve 4 ncü sınıftırlar. Lüks oteller her türlü konforu olan, en iyi malzemeyle döşenmiş, en üstün personelin hizmet ettiği tesislerdir. Yurdumuzdaki lüks otellere örnek olarak sayabileceğimiz İzmir'de Büyük Efes, İstanbul'da Büyük Tarabya, Hilton, Ankara'da Büyük Ankara otelleri, en müşkülpesent turistleri bile memnun edecek niteliktedirler.

MOTELLER : Karayolları üzerinde veya karayollarıyla doğrudan bağlantılı yerlerde kurulan, araçlarıyla seyahat edenlerin konaklamalarına mahsus ve araç koyma yerleri olan tesislerdir. İki sınıfa ayrılmıştırlar.

OBERJLER : Spor ve tabiat güzelliğinden yararlanmak için, kırlarda yapılan gezintilerde konaklama ihtiyacını gideren tesislerdir. Uludağ'daki «Büyük Oberj», İskenderun - Soğukoluk'taki iki tesis, Şile - Kumbaba'da, Eğridir'deki tesisler, oberjlere örnektirler.

PANSİYONLAR : Devamlı konut olarak yararlanmıya elverişli ve istenildiğinde yiyecek ihtiyacını da karşılıyan konaklama tesisleridir. İki sınıftırlar. Ayrıca bir binanın bir ya da bir kaç odası, daireleri pansiyon olarak kiraya verilebilir.

HOSTELLER : Kültürel ve sportif amaçlarla gezen kimselere ayrılan basit barınaklardır. Daha ziyade gençler içindir. Büyük merkezlerimizdeki öğrenci yurtlarından, yatılı okullardan turist öğrenciler hostel olarak yararlanmaktadırlar.

KAMPİNGLER : Spor, dinlenme gibi amaçlarla kurulan, her türlü günlük ihtiyaçla-

ra cevap verebilecek sabit veya taşınabilir tesislerdir. Üç sınıftırlar. B P.'nin (Kervansaray Anonim Şirketi) Kuşadası, Edirne, Kızkalesi (Mersin), Bakırköy, Çeşme Kampingleri örnek tesislerdir.

TATİL KÖYLERİ : Tabiata dönük, toplu ca yaşamayı sağlıyan, spor, dinlenme, eğlenme tesislerinide kapsayan; şehir ve kasabalardan uzak, turistik ve arkeolojik değerlere yakın, deniz ve hava yollarıyla bağlantılı işletmelerdir. A ve B olmak üzere iki sınıftırlar. Foça'da (İzmir) Emekli Sandığının tatil köyü, güzel bir örnektir.

PLÂJLAR. Deniz, nehir, göl kenarlarında, kumluk yerlerde kurulurlar. Civarda bir kanalizasyon ağzı olmamalı, gerekli ilk yardım sıhhî malzemesi, doktor bulunmalıdır.

KAPLICA VE İÇMELER : Tedavi kıymetini haiz yetecek su kaynağı olan, gerekli tıbbî donatım ve personel'e sahip, uygun şekilde kurulmuş, arazinin elverdiği oranda park, bahçe ve sportif tesisleri ve eğlence kısımları olan tesislerdir.

Yurdumuzda, 1966 yılı sonunda Turizm Müessesesi Belgesi olan tesislerin nev'î ve dağılımı aşağıdadır.

Nev'î	Adedi	%
Otel	263	46,06
Motel	128	22,41
Pansiyon	30	5,25
Oberj	9	1,57
Kamping	27	4,72
Tatil Köyü	3	0,52
Plâj	10	1,75
Lokanta, gazino, gece kulübü	98	17,20
Özel Belge	3	0,52
Toplam	**571**	**100,00**

144 belgeli tesis İstanbul ili hududları içindedir. Bu rakam bütün Türkiye'deki tesislerin tümünün % 25 idir. İstanbul ilini, 58 belgeli tesisle Ankara, 52 tesisle İzmir, 35 tesisle Balikesir, 27 tesisle Antalya, 24 tesisle Bursa izlemektedir.

Tesislerle ilgili rakamlar üzerinde daha derin ve ince çözümlemeler yapılabilirse de kabaca, yurdumuzda, emsalsiz doğal güzelliklere sahip binlerce kilometrelik kıyılarımızın uzunluğuna (3), yeterli kaynaklı, şifalı yüzlerce kaplıca ve içmelere (4) rağmen Vasıflar Yönetmeliğinde istenen niteliklerde, Uluslararası standartlarda plâj ve kaplıcaların az olduğu görülür. Ülkemizde Turizm Endüstrisinin ana dalını otelcilik teşkil etmektedir. Belgeli tesislerin yarısına yakın miktarı (% 44 5) İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük sanayi, ticaret ve idare merkezlerinde yoğunlaşmıştır.

Vasıflar Yönetmeliğinde, önce bütün tesislerde bulunması gerekli ortak yönler ele alınmış, daha sonra tesislerin nevilerine ve sınıflarına göre özellikleri belirtilmiştir.

Genel hükümlerde odaların durumu, havalandırma, sınıfına uygun tefriş ve dekore, malzeme ve işçilik hususlarına değinilip, tesisin temizliğine büyük yer verilmiştir. Temizlik, yiyecek ve içeceklerin muhafazasında, tüketiminde, serviste, personelde öncelikle aranan esas öğedir. Personelin, bulaşıcı hastalığı olmadığına dair işverenin sağlık raporu istemesi öngörülmekte, ayrıca her üç ayda bir sıhhî muayeneden geçirilerek sağlık raporu alması gerektiği açıklanmaktadır. Bütün tesislerde personelin özel bir kıyafetinin olması, sınıfına göre belirli bir oranının yabancı dil bilmesi şarttır. Bu oran lüks veya birinci sınıf otellerde % 20 dir.

Turistik Müesseseler her türlü ücret ve fiatlarını gösteren tarifelerini, herkesin kolayca görüp okuyabileceği büyüklükte ve münasip yerlere asacaklardır. Yatak odalarına ait ücret tarifelerinde; yatak, oda fiatları ile yatak adetleri açıkça gösterilecektir. Bütün tarifelerde, müşterilerin şikâyetlerini yazabileceği bir defter bulunduğu hatırlatılacak, şikâyetlerin hangi mercilere yapılabileceği ve bu mercilerin varsa telefon numaraları da kaydedilecektir. Müşterilerin şikâyetlerini yazabileceği defterler Turizm ve Tanıtma Bakanlığına tasdik ettirilecek ve her müracaatta müşteriye sunulacaktır.

Tesislerde, Türkiye'yi tanıtıcı afiş, resim, broşür bulunacak, memleketimizin veya o mahallin tanıtılmasına yarıyacak mahallî hususiyeti aksetiren ve san'at değeri olan hatıra eşyasının teşhir ve satışına çaba gösterilecektir.

TURİZM MÜESSESESİ BELGESİ ALMA:

Vasıflar Yönetmeliğinde öngörülen niteliklere sahip tesisleri kuran veya inşa edecek olan

(3) Kıyılarımızın uzunluğu 7.100 km. dir.

1.700	km.	Akdeniz	kıyıları
1.550	»	Karadeniz	»
2.250	»	Ege Denizi	»
1.100	»	Marmara	»
500	»	Adaların	»

(4) Şifalı su altındaki kaplıca, içme, ılıca, maden suyu, şifalı çamur olan yerlerin toplamı 833 tür. 625 inin analiz raporu vardır. 212 adedi işletilmektedir. Oda sayısı 5.650, yatak sayıları 15.897 dir. Bursa'dakiler hariç henüz diğerleri vasıflar yönetmeliğinde aranan nitelikte değildir.

yerli, yabancı, gerçek veya tüzel kişiler tesisin bulunduğu yerin valiliğine müracaat eder (5). Vali, gerekli incelemeleri Vilâyet Defterdarı, Bayındırlık ve Sağlık Müdürleri, Merkez Belediye Fen Heyeti Reisi ile Sağlık Müdürü veya hekimi, mahallî Belediye Encümeni ve Ticaret Odasından veya Köy İhtiyar Heyetinden birer kişi ve mevcut ise il merkezindeki turizm dernekleri mümessillerinden kurulacak heyet eliyle yaptırılır. En geç bir ay içinde dilekçe ve ekleriyle kendi mütalâasını Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'na gönderir.

Bugün, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın örgütü olan yerlerde belge işlemleri Bakanlık memurlarınca yürütülmekte, Bakanlığın temsilcisi de kurula katılmaktadır (6).

Bakanlığa bağlı Merkez Turizm Komitesi (7), yapılan müracaatı uygun gördüğü takdirde, tesise «Turizm Müessesesi Belgesi» verilmesini Bakanlık Makamına teklif eder. Makamca onaylanarak işlem tamamlanır (8).

Yeni vasıflar yönetmeliğine göre Turizm ve Tanıtma Bakanlığına gönderilecek dosyada tesise ait aşağıdaki belgelerin olması gereklidir.

---

(5) 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanununun 14 ncü maddesi.

(6) 6086 sayılı kanun 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1963 tarihli 265 sayılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kuruluş Kanununun 16 ncı maddesinin verdiği yetkiyle Bakanlığın bölgesel bir yurtiçi kuruluşu vardır.

Bölge Md. leri	Bağlı Bürolar
İstanbul	Hilton, Galata, Yeşilköy, Bursa büroları,
İzmir	İzmir, Ayvalık, Kuşadası, Denizli, Bodrum, Marmaris büroları,
Ankara	Ankara, Kayseri, Nevşehir, Niğde, Ürgüp, Konya büroları,
Mersin	Mersin, İskenderun, Antakya Silifke, Diyarbakır büroları,
Antalya	Antalya, Alanya, Burdur büroları
Edirne	Edirne, Kapıkule, İpsala, Çanakkale, Tekirdağ büroları,
Trabzon	Trabzon, Samsun, Erzurum, Gürbulak büroları.

(7) Merkez Turizm Komitesi, 6086 sayılı kanunun 4. ve 5. maddeleri uyarınca Turizm endüstrisini teşvik ve kredi işlerini yürütmek üzere kurulmuştur. Üyeleri, Turizm Danışma Kurulu üyeleri arasından her toplantı sonunda kurula seçilecek ikisi Turizm Meslek Teşekkülleri temsilcisi olmak üzere dört üye ile Maliye, Çalışma, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları ve İller Bankası temsilcilerinden ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca komiteye iştirak ettirilecek bir temsilciden teşekkül eder. Turizm Genel Müdürü komitenin Tabiî üyesidir.

(8) Yeni Vasıflar Yönetmeliğince inşa edilmemiş tesise önce kuruluş belgesi verilmekte, tamamlandığında işletem belgesiyle değiştirilmektedir.

Yazışma Dosyasında:

1) Müracaat dilekçesi (Mahallî Valiliğe hitaben)
2) Mahallî heyet raporu.
3) Valilik mütalâasını havi tezkere.
4) Halihazır vaziyette yol, su, elektrik, ve kanalizasyon durumu hakkında teknik rapor (Proje müellifi tarafından).

Proje Dosyasında:

a) 1/500 ölçekli umumî vaziyet plânı (vaziyet plânında tesisin icap ettirdiği yol durumu, giriş, otopark, sundurma, benzin istasyonu, ağaçlandırma, bahçe tanzimi v.s. gibi tafsilât ve münhani eğrileri kotlariyle belirtilecek.)

b) 1/50 ölçeğinde çizilecek bütün kat plânları (Bodrum, çatı ve müştemilâtı dâhil.)

c) 1/50 ölçeğinde projenin hususiyetine göre birbirine dik istikamette en az iki adet kesit.

d) 1/50 ölçeğinde bütün cepheler.

BELGE ALMANIN SAĞLADIĞI FAYDALAR :

1 — Kredi alabilme : Tesisin inşa, tevsi, ıslah, teçhiz ve tefriş hususlarında keşif bedelinin % 50 si oranında, azamî % 5 faizle kredi alınabilir.

2 — Fiat serbestisi : Belge alan müesseseler oda, banyo, tedavi, yemek, içki, eğlence, duhuliye, hizmet ve nakliye vasıtası fiat ve ücretlerini serbestçe tesbit edebilirler.

3 — Kotalardan yararlanma : Turizm alanında, tesislerin ihtiyacı için lüzumlu maddeler, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı emrine tahsis olan kotadan ithâl edilebilir. Bunun için Bakanlıktan bir ihtiyaç belgesi alınması zorunludur.

4 — Tapu harcından muafiyet : Tesisle ilgili gayrımenkûllerin satın alınmaları, tescil ve şerh işlemlerinde tapu harcı alınmaz.

5 — Belgeli tesislerde yabancı uyruklu mütehassıs ve san'atkârlar belirli koşullarda çalışabilirler.

SONUÇ :

Yurdumuzun her yerinde süratle artan tesislerin işletilmesi, çok sayıda bilgili elemanları gerektireceği gibi, yakın bir gelecekte devletçe de denetim sorununda güçlüklerle karşılaşıldığı kolaylıkla kestirilebilir.

TURİZM ANLAŞMALARI

Yazan :

Yılmaz ÇOLPAN

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı
Milletlerarası Münasebetler
Müdürü

Bir süredir, komşu ülkelerle olan ilişkilerimiz konusunda basınımızda çıkan haberler arasında, Türkiye'nin şu ya da bu ülke ile «Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması» imzalayacağı, imzaladığı veya daha önce imzalanmış olan böyle bir Anlaşmanın uygulanması amacıyla çalışmalar, toplantılar yapıldığı yolundaki haberlere de sık sık rastlanmaktadır. Yine bu arada, zaman zaman basında çıkan bazı yazılarda, «falanca ülke ile imzalamış olduğumuz bir turizm anlaşmasının bizim için ne dereceye kadar yararlı olduğunun» tartışıldığını da görüyoruz. Gerçekten, uluslararası ilişkilerde oldukça yeni bir kavram olarak beliren «Turizm Anlaşmaları» konusu, çok defa değişik açılardan yorumlanmakta ve hattâ bazı yanlış anlamalara da yol açmaktadır. Her şeyden önce akla gelen, bir turizm anlaşmasının ne amaçla yapıldığıdır. Amaç, iki ülke vatandaşlarının karşılıklı gidip gelmelerini kolaylaştırmak mıdır? Yoksa bir ülkeden diğerine karşılıklı olarak yabancı turist yollamak mıdır? Özellikle Türkiye gibi, seyahat endüstrisinin özel teşebbüs eliyle yürütüldüğü bir ülkede, bu çeşit bir turizm anlaşmasının uygulanıp yürütülmesi ne dereceye kadar mümkündür? Turizm her şeyden önce bir arz ve talep meselesi, bir ticaret konusu olduğuna göre, bu alanda hükûmetler arasında yapılacak bir anlaşmanın turizm hareketleri üzerindeki doğrudan doğruya rolü ve etkisi ne olacaktır? İşte, turizm anlaşmalarından söz edilince, zihinleri ilk anda kurcalayan sorulardan başlıcaları.

Milletlerarası turizmin İkinci Dünya Savaşından sonra ve özellikle şu son on yıl içinde gösterdiği başdöndürücü hızlı gelişmesi, bir yandan ülkeler arasında turizm alanında çetin bir rekabeti körüklerken, bir yandan da dış turizm hareketlerinin ortaya koyduğu çeşitli problemlerin çözümü için elbirliği ile çalışma zorunluluğunu da doğurmuştur. Yeryüzünde turizmin gelişmesi, her şeyden önce, turistlerin eşyaları, arabaları ve paraları ile serbestçe dolaşabilmesine engel olan sınır işlemlerinin basitleştirilmesine, yeknesaklaştırılmasına ve başka her türlü engellerin ortadan kaldırılmasına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu arada, milletlerarası nakliyat ve ulaşım imkânlarında sağlanacak kolaylıklar da aynı derecede önemli bir rol oynar.

İşte, bütün bu engellerin ortadan kaldırılması, turistlerin bir ülkeden ötekine serbestçe gidebilmeleri ve bunun için de en geniş ulaşım kolaylıklarından yararlanabilmeleri, bu turizm trafiğinin geçtiği ülkelerin birbirleriyle yapacakları ikili ya da çok yönlü işbirliği anlaşmalarıyla mümkün olabilmektedir.

Bir bölgede, sınır işlemlerinin yeknesaklaştırılmasının turistlere sağladığı kolaylıklar bakımından önemini şöyle bir iki örnekle daha güzel açıklayabiliriz: Bugün Türkiye ile Lübnan'da motorlu taşıt araçlarından triptik veya «carnet de passage» aranmamaktadır. Eğer bu iki ülke arasında kalan Suriye'de turistler için

aynı kolaylık mevcut değilse Lübnan'dan Türkiye'ye veya Türkiye'den Lübnan'a gidecek olan otomobilli turistlere her iki ülkede tanınan bağışıklığın bir anlamı kalmıyor demektir. Bir başka örnek: Avrupa'dan Türkiye'ye gelmek üzere yola çıkan bir otomobilli turist, arabasının sigortası için bütün Avrupa ülkelerinde geçerli olan «yeşil kart» a sahip iken Yugoslavya'dan Bulgaristan topraklarına girdiği anda elindeki bu sigorta kartının geçersiz olması, turistin sigorta konusunda kaygılanmasına ve Bulgaristan'da ek bir para ödemesine yol açacaktır. Oysa bu ve buna benzer büyüklü küçüklü başka engeller ve güçlükler bazan bir bölgede turizm trafiğini menfi olarak geniş ölçüde etkileyebilmektedir.

Hiç şüphesiz, bu gibi ikili ya da çok yönlü turizm anlaşmalarının yanı sıra, milletlerarası alanda uygulanan birtakım Sözleşmelerin oynadığı önemli rolü de unutmamak gerektir. Bu arada, «1954 New York Turizm Yararına Gümrük Kolaylıkları Sözleşmesi» ile bu Sözleşmenin Ek'leri olan «Turistik Propaganda Araç ve Gereçlerinin İthali» ve «Motorlu Taşıt Araçlarının Geçici İthali» konusundaki Protokoller, «OCDE Konseyinin Turizm Yararına İdari Kolaylıklarla İlgili Kararı», Avrupa Konseyine üye ülkeler arasında imzalanan «Otelcilerin Sorumluluğuna dair Sözleşme» v.s. bunların başlıcalarındandır.

İkili ya da çok yönlü anlaşmalara gelince, yukarıda anılan turizm engellerinin kaldırılması, sınır işlemlerinin kolaylaştırılması ve yeknesaklaştırılması, ulaşım imkânlarının geliştirilmesi yanında, bu türlü anlaşmaların birbirine komşu ülkeler arasında ikili ya da bölgesel çapta turistik propaganda ve tanıtma için işbirliği çalışmalarını da kapsaması mümkündür.

Asya ile Avrupa arasında köprü durumunda olan Türkiye"nin bu bakımdan işgal ettiği coğrafi mevkii, Akdeniz ve Karadeniz arasında uzanan toprakları ile milletlerarası turizm trafiğinin en önemli geçit merkezlerinden biri olduğu gözönünde tutulursa, kendisini çevreleyen komşu ülkelerle yaptığı veya yapacağı turizm anlaşmalarının önemi kendiliğinden ortaya çıkar. Bu önemin lâyıkıyla kavrandığı Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızın ilk yılında, 1963 yılı programında yer alan tedbirlerden birisi de şudur : «Turizm sahasında komşularımızla işbirliği yapılması imkânları araştırılacaktır». Böylece, son dört yıl içinde, Türkiye'ye doğru tabii transit ülkeler olan komşularımızdan bir çoğu ile turizm anlaşmaları yapılmıştır. 10 Ekim 1964 ten yani Bulgaristan'la yapılan ilk turizm anlaşmasından bu yana Yugoslavya, Ürdün, Irak ve Romanya ile ikili, İran ve Pakistan'la ise Kalkınma için Bölgesel İşbirliği (RCD) Teşkilâtı çerçevesinde üçlü turizm anlaşmaları imzalanmış bulunmaktadır.

Denilebilir ki bugün yalnızca Balkanlar tarafında Yunanistan ile ve Orta - Doğu'da ise Suriye ve Lübnan ile yapılacak turistik anlaşmalarla giderilecek bir boşluk vardır. Bu arada, Arap ülkeleriyle turizm işbirliği çalışmalarına Mısır'ı da katmak üzere temaslar başlamıştır. Esasen, Birleşik Arap Cumhuriyeti ile imzalanan Kültür Anlaşmasının 9. maddesinde, turizm alanında işbirliğinde bulunulması da öngörülmektedir.

Türkiye'nin komşularıyla turizm anlaşmaları yaparken uyguladığı prensip, bütün problemleri ortaya koymakla beraber bunları derhal sonuçlandıracak hal çarelerini arayarak teferruata girmeksizin, anlaşmanın süresi içinde vazife görecek devamlı bir müşterek organ (Karma - Komisyon) meydana getirmek ve problemlerin çözülmesini bu kuruluşa tevdi etmektir. Çözümü zamana bağlı meselelerin çoğunluğu teşkil etmesi böyle bir yolun tutulmasını gerektirmektedir. Nitekim, şimdiye kadar imzalanan ikili Turizm Anlaşmalarının Eki olan belge incelenirse burada, Karma - Komisyon tarafından ele alınacak başlıca konuların şöylece sıralandığı görülür :

I — Sınır işlemleri (pasaport, gümrük ve kambiyo kontrolları, istatistik fişleri).

II — Ulaştırma ve nakliye (Hava, deniz, kara ve demiryolu ulaştırmasında mevcut vasıtaların mükemmelleştirilmesi ve yeni ulaştırma hat ve yollarının açılması).

III — Turistik reklâm ve propaganda (Turizm kuruluşları, seyahat acenteleri, nakliyat şirketleri arasında işbirliği, turizm alanında bilgi ve tecrübe teatisi, kamu ile ilişkiler, basın, sergi v.s. yollarıyla tanıtıcı faaliyet).

IV — Turizm mevzuatı (Konaklama tesisleri, seyahat acenteleri v.s. ile ilgili mevzuatın karşılaştırılması, yeknesaklaştırılması).

İşte bütün bu konular, komşu ülkelerle yapılan Turizm İşbirliği Anlaşmalarında, - hiç şüphesiz anlaşma yapılan ülkenin özelliğine göre - ayrı ayrı ele alınmaktadır. Böylece, bölge içersinde ve dolayısıyla memleketimize doğru olan turizm trafiğinin gelişmesine yararlı tedbirler ortaya konulacak ve anlaşma hükümlerinin yavaş yavaş ve sistemli bir şekilde uygulanmasıyla uluslararası turizm trafiğinin gelişmesini kolaylaştırmaya elverişli imkân ve araçlara sahip olunacaktır.

Şimdiye kadar imzalanmış olan Turizm Anlaşmalarından uygulama safhasına geçilmiş olanlar şunlardır :

1. Türkiye - Bulgaristan Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması : 10 Ekim 1964 tarihinde Sofya'da imzalanmıştır. Anlaşmaya göre iki taraf yetkililerince kurulan Karma - Komisyon bugüne kadar üç toplantı yapmıştır. Bu çalışmalar sırasında ele alınan ve gerçekleşme safhasında bulunan en önemli konu, Bulgaris-

tan"ın Karadeniz sahillerini İstanbul'a en kısa yoldan bağlayacak olan Babaeski - Kırklareli - Dereköy - Malko - Tirnovo yolunun inşasıdır. Öte yandan, E5 Transbalkan Karayolunun Bulgaristan'dan geçmesi ve iki ülke arasındaki demiryolu bağlantısı sebebiyle Bulgaristan'dan transit geçen yabancı turistlerle Türk vatandaşlarının bu memlekette karşılaştıkları seyahat şartları Karma - Komisyon çalışmalarında Türkiye'yi yakından ilgilendiren konular olarak belirmektedir.

2. Türkiye - Yugoslavya Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması : 26 Ocak 1965 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Kurulan Karma - Komisyon şimdiye kadar iki toplantı yapmıştır. Yugoslavya, tıpkı Bulgaristan gibi, Türkiye'ye gelen yabancı turistlerle Avrupa'ya seyahat eden Türk vatandaşlarının bu memleket topraklarından geçmesi itibariyle turistik bakımdan yakın ilişkimiz olan bir ülkedir. Ancak, bu memleketle turizm anlaşmasının imzalanmasından bu yana ortaya çıkan bir başka önemli durum da, Türkiye'yi ziyaret eden Yugoslav vatandaşlarının sayısında her yıl görülen son derece büyük artışlar. Son dört yıl içinde Türkiye'yi ziyaret eden Yugoslav uyruklu turistlerin sayısı şöyledir :

1963 :	381
1964 :	5 741
1965 :	17 978
1966 :	39 500

İki ülke arasında, vizelerin kaldırılması yolunda imzalanmış olan Anlaşmanın 15 Ağustos 1967 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesi ile bu rakamın daha da artacağı muhakaktır.

İkili işbirliği çalışmalarını, turistik ve coğrafi bütünler teşkil ettikleri takdirde diğer ülkelerle birlikte bölgesel ölçüde bir işbirliğinin başlangıcı olarak da görmek mümkündür. Nitekim, ikili anlaşmaların dışında Türkiye, Bulgaristan ve Yugoslavya ile önce E5 Transbalkan Karayolunun ortak tanıtılması şeklinde başlayıp sonra daha geniş bir mahiyet alan üçlü turizm işbirliği çalışmaları böyle bir gelişmenin ürünüdür. Öte yandan, Türkiye ve Romanya, Bulgaristan, Yugoslavya ile - ileride Arnavutluk ve Yunanistan'ın da katılmalarını öngören - Balkan Memleketleri Turizm İşbirliği çalışmaları da başlamış bulunmaktadır. Türkiye, İran, Pakistan arasında, kalkınma için Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı (RCD) bünyesinde girişilmiş olan turizm işbirliği ise bu üç ülke arasındaki yakın ve dostça ilişkilerin tabiî bir tezahürü olarak, her üç ülke halklarının birbirlerini daha yakından tanımalarını sağlayacak ve ayrıca dışardan bölgeye doğru turist akımını arttıracak tedbirlerin alınmasını öngörmektedir.

Yukarıda anılan çok yönlü turizm işbirliği çalışmalarını sırasıyla ve daha yakından görelim :

1. Türkiye, Bulgaristan ve Yugoslavya arasında üçlü turizm işbirliği : Her üç ülkenin yetkili turizm temsilcileri, 19 - 20 Ocak 1965 tarihlerinde Sofya'da yaptıkları ilk toplantıda, Liubliana - Zagreb - Belgrad ve Subotiza - Belgrad'dan geçip Niş - Sofya - İstanbul - Ankara üzerinden Türkiye - İran ve Türkiye - Suriye sınırlarına kadar uzanan Transbalkan Karayolunun ortak tanıtılması amacıyla işbirliği yapılmsını krarlaştırmışlardır. «Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayan en kısa yol» sloganı altında yapılan bu turistik propagandanın şu hususları kapsaması öngörülmüştür :

— Yolun, bugünkü otomobil nakliyatının bütün isteklerine uygun şekilde iyi halde bulundurulması ve bakımı; dolaşım güvenliği garantisi.

— Yol üzerinde gerekli karayolu işaretlerinin, benzin, servis ve tamir istasyonlarının bulundurulması.

— Üç ülke resmî turizm teşekkülleri ile Turing ve Otomobil Kurumlarının otomobilli turistlere kolaylıklar sağlaması (formaliteler, sigorta işleri, yakıt fiyatları, kredi kartları, otomobilliler için enformasyon büroları v.s.)

— Bu yol üzerinde, modern ve iyi düzenlenmiş otel ve motellerle kampingler ve otomobillilere mahsus diğer konaklama yerlerinin bulundurulması; ayrıca, turistik hizmetler için elverişli fiyatlar.

— Yol üzerinde ve civarındaki turistik cazibeler.

Transbalkan Karayolunun ortak propagandası konusunda aşağıdaki hususlar bugün gerçekleştirilmiş bulunmaktadır :

a) Renkli bir kısa reklâm filmi hazırlanmıştır.

b) Yolla ilgili bir haritalı depliyan İngilizce, Fransızca ve Almanca 300.000 nüsha bastırılıp dağıtımı sağlanmıştır.

c) Başlıca Avıupa ülkelerinde basın, radyo, televizyon gibi araçlardan yararlanılarak yolun tanıtılması hususunda ortak faaliyette bulunulmuştur.

Bu arada, Fransız Basın Birliğince, her yıl dağıtılmakta olan Turizm Oskarı Armağanı, 1966 yılında, birbirinden ayrı siyasî ve iktisadî sistemlere mensup olmakla beraber her üç ülkenin Transbalkan Yolunun tanıtılması amacıyla gösterdikleri ortak çaba ve işbirliğinin başarısından ötürü Türkiye, Bulgaristan ve Yugoslavya'nın Paris'teki Turizm Büroları Müdürlerine verilmiştir.

Türkiye'ye giren otomobilli turist sayısının 1962 - 1965 yılları arasında gösterdiği artış, bu konuda yapılan reklâm faaliyetinin ne derecede etkili olduğunu açıkça göstermektedir. Bu dört yıl içinde Türkiye'ye giren yabancı-

ların kullandıkları taşıt araçlarına göre ayrılışı şöyledir :

	1962	1963	1964	1965
Deniz	54 680	54 047	47 819	67 843
Kara	20 587	18 087	54 335	115 610
Uçak	105 719	114 667	104 670	126 119
Tren	17 241	12 036	22 523	52 186

Henüz kesin rakamlar alınmamış olmakla beraber, 1966 yılında Türkiye'ye gelen otomobilli turistler sayısının ise diğer taşıt araçlarından daha önde olduğu anlaşılmaktadır.

2. Balkan memleketleri turizm işbirliği : Bu husustaki temas ve çalışmalar ileride Yunanistan ve Arnavutluk'un da katılması öngörülerek, şimdilik dört Balkan ülkesi, Türkiye, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya arasında yürütülmektedir. İlk defa 3-8 Ekim 1966 tarihleri arasında Sofya'da dört ülkenin turizm temsilcileri arasında yapılan bir toplantıda bu işbirliğinin önemi belirtilerek Balkan Yarımadasının Avrupa, Asya ve Afrika arasındaki özel coğrafi durumu, elverişli iklimi, değişik yüzey şekilleri, tabiat güzellikleri, kültür ve sanat eserlerinin çeşitliliği ve birçok medeniyet kalıntılarını barındırması sebebiyle turistik cazibesinin yıldan yıla artmakta olduğuna işaret edilmiştir. Bütün bunlar gözönünde tutularak konferansta Balkan ülkelerindeki turist sayısının ve turizm gelirlerinin hızla arttırılması ve Balkanların turizme elverişli bütün özellikleri ve gerçek avantajlarının tanıtılması için ortak çaba gösterilmesi şartiyle bu ülkelerin yakın bir gelecekte Avrupa'ya gelen turistlerin % 10-12 sini çekmeleri için gerekli şartların mevcut olduğu inancına varılmıştır. Bu da neşriyat ve propaganda çalışmaları yanında konaklama imkânlarının geliştirilmesine, alt yapının ıslahına ve yabancı turistlerin istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak başka kolaylıkların bulunmasına bağlıdır. Dünyanın başka kısımlarındaki bölgesel işbirligi çalışmaları, özellikle İskandinav memleketleri arasındaki işbirliği buna bir örnek olarak gösterilmiştir. 1967 yılı 28-30 Haziran tarihleri arasında Türkiye'de her dört ülkenin Turizm Bakanlarının katıldığı ikinci toplantıda ise Balkan ülkelerinin aralarında uzman ve bilgi teatisinde bulunmalarına, seyahat acenteleri, hava ve deniz yolları şirketleri arasında işbirliği yapılmasına, ortak bir reklâm kampanyası hazırlanmasına ve Türkiye Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihad Kürşad'ın teklifi ile Birleşmiş Milletler Geliştirme Programından teknik yardım istemek üzere bir Ortak Bölge Projesi hazırlamak için bir uzmanlar heyetinin atanmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

3. Türkiye İran ve Pakistan arasında, Kalkınma için Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı (RCD) çerçevesinde 18 Ekim 1964 tarihinde imzalanan Turizm Anlaşması ise, bu bölgede turizmi teşvik etmek, diğer ülkelerden Bölgeye turist akımını arttırmak amacıyla vizelerin kaldırılması, propaganda ve reklâm çalışmalarında işbirliği, grup veya kitle turizmi tertipleri, bölge içi seyahatin teşviki, pasaportlar yerine üç ülkede seyahat için geçerli olacak belgeler ikamesi, turizm personeli, teknisyen eğitimi ve mübadelesi alanlarında gayret sarfı, ortak turistik yatırımlar, sınır işlemlerinin, yol ve trafik işaretlerinin yeknesaklaştırılması gibi konuları kapsamaktadır. Bu arada, bölgeyi tanıtmak üzere, İngilizce, Fransızca ve Almanca ortak bir haritalı depliyan da bastırılacaktır.

Türkiye Turizminin Gelişmesi ve Özel Sektör

Kaya BERKİN
Odalar Birliği Uzmanı

Son iki sene içinde memleketimizde, turizm anlayışının benimsenmesi ile ve turizm alanındaki uyanışla hemahenk olarak gelen turist sayılarında büyük bir artış kaydedilmiştir. 1964 yılına nazaran 1965 yılında turist sayısındaki artış % 80, 1965 yılına nazaran 1966 da artış % 60 civarında olmuştur. 1964 e kadar 100 - 200 bin arasında artma temayülü gösteren turist sayısı son iki senede birden 500.000 e yükselmiştir.

Akdeniz iklim kuşağının son ve en ilgi çekici ucunda bulunan memleketimiz :

— Tarihin geçit yolları üstünde,
— Tabiatın en çeşitli zenginliklerine sahip,
— Bölgesel değişikliklerle egzotik,
— Dinî merkezleriyle hem islâm hem hıristiyanlık aleminin ilgisini çeken

bir memlekettir. Tanındığı nisbette rağbet görecek, sevilecek ve gayet yüksek olan turizm potansiyeli ile mütenasip ölçüde turist kabul eden bir memleket olacaktır.

Bugün memleketimiz, 200 milyon civarında olarak tahmin edilen dünya turizm hareketinin binde 2.5 ini çekebilmektedir. 1964 de çeşitli ülkeleri ziyaret eden 30 milyon Alman turistinin ancak 21.500 ü memleketimize gelmiştir.

Değişik ve yeni ülkelere kayma istidadı gösteren turist trafiği, yakın zamanlarda Kuzey Afrika'ya ve Avrupanın güney doğusuna teveccüh etmeye başlamıştır. Yugoslavya ve Yunanistan son yıllar zarfında turizmde büyük inkişaf kaydetmişlerdir. 1964 de Yugoslavya'yı ziyaret eden turist sayısı 2.227.000 dir. Yunanistan"ı ziyaret eden turist sayısı ise 673.500 dür. 1964 ten bu yana bu rakamlar daha da genişlemiş bulunmaktadır. Avrupanın güney doğusuna turistlerin rağbet etmeğe başladıkları açıkça görülmektedir. Son iki yılda memleketimizi ziyaret eden turist sayısındaki âni ve büyük nisbetlerdeki artış bu hususu teyid eder mahiyettedir.

Bazı şartlar yerine getirildiği takdirde bu rağbetin gittikçe artacağını söylemek bugün için artık büyük bir kehanet değildir. Önümüzdeki ikinci beş yıllık kalkınma devresinde turizm sektöründe daha derli toplu ve verimli çalışmalara başlanabileceği ve bu sektörde önemli ilerlemeler kaydedileceği ümit ve temenni olunmaktadır. Henüz yeni Plân neşredilmemiştir. Ne gibi esaslar getireceği kesin olarak belli değildir. Bununla beraber, hükûmet adamlarının beyanları, Plânın hedef ve stratejisinde tesbit olunan hususlar muvacehesinde turizm tesisleri yatırımlarının ve hele işletmeciliğinin özel sektör işi olduğunun global bir deyim halinde kabul edildiğini göstermektedir.

İfade edildiğine göre Hükûmet alt yapı ve ulaştırma, eğitim gibi hazırlayıcı çalışmalar ve yatırımları yapacak, turizm tesis yatırımları ve işletmeciliği özel sektör tarafından ifa edilecektir.

Bu prensip muvacehesinde istisnaların çoğatılması, faaliyetlerini bu yöne tevcih eden resmi sektörün, mevcut hareketlerinin sınırlandırılması yerinde bir tedbir olacaktır. Filhakika resmî sektörün meselâ konaklama tesisi yapması ve devlet eliyle riski bütçeye tevlit edilen pahalı özel sektöre göre rekabet unsurunun çıkarılması munsif olmayacaktır. Emekli Sandığının, Vakıflar Bankasının v.s. kamu kuruluşlarının yaptığı yatırımlar ve işletmecilik buna misal olarak gösterilebilir. Binnetice ana prensibin daha sarih bir şekilde zikredilmesi ve bunun bütçe ve programların hazırlanışı ile de teyid edilmesi gerekir.

İkinci Beş Yıllık Plân döneminde, son iki yıldaki büyük ölçüde artışa rağmen, turist sayısındaki artışın her sene % 25 civarında olacağının kabul edilmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu artışın gerektirdiği yatırımlar ise 2.5 milyar liradır. Yatırımların ne kadarının özel sektör tarafından gerçekleştirilmesinin istenildiği hususu hazırlık çalışmalarında yapılan hesapların arasında yer almaktadır. Buna göre özel sektörün yapacağı tesis yatırımı 535 milyon

kamu sektörünün yapacağı tesis yatırımı ise 267 milyon liradır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı tatbikatının ilk dört yıllık devresinde özel sektör, yatırımlar sahasında kendisine düşen görevi mevcut ortam içinde yerine getirmeğe çalışmıştır. Bu döneme ait yatırım programlarında yer alan özel ve kamu sektörü yatırımları ve oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

	1963		1964		1965		1966	
	Mil. TL.	%	Mil. TL.	%	Mil. TL.	%	Mil. TL.	%
Kamu s.	106.5	68	138	66	161	52	121	38
Özel s.	50	32	70	34	150	48	200	62
Toplam	156.5	100	208	100	311	100	321	100

Özel sektör ancak içinde bulunduğumuz devrede programlarda gösterilen ve evvelki yıllara nazaran büyük bir artış gösteren miktarlara yakın ölçüde yatırım yapma imkânına sahip olmuştur. Filhakika 1955-1966 arasında özel sektöre 55 milyon liralık kredi sağlanabilmiş iken 1966 yılı başından bu yana 73 milyon lira kredi tahsis olunmuştur.

Önümüzdeki plân döneminde özel sektörün bu alandaki rolünün önemi daha da artacaktır. Filhakika yukarıda arzettiğimiz gibi, % 25 nisbetinde bir turist artışı kabulü ile özel sektörün bu devrede en az 600 milyon lira civarında bir yatırım yapması gerekecektir. Bu meblağ toplam tesis yatırımların en az yarısını teşkil edecektir. Öte yandan turistlere hitap edecek nitelikte tesislerimizin, gelişme ile meydana gelecek ihtiyacın çok dununda olması, 1968 yılında bu yatırımların % 50 sinden fazlasının realize edilmesini zaruri kılmaktadır. Özel İhtisas Komisyonu çalışmalarında bu dönemde yapılması gereken konaklama tesislerinin cinsleri itibariyle projeksiyonu şu şekilde tasarlanmıştır:

Lüks ve birinci sınıf turistik otel	% 3
İkinci sınıf turistik otel	% 10
Üçüncü sınıf turistik otel	% 15
Dördüncü sınıf turistik otel	% 15
Birinci sınıf turistik motel	% 10
İkinci sınıf turistik motel	% 10
Turistik ev pansiyon	% 10
Kamp (turistik kamp)	% 12
Diğer konaklama tesisleri	% 15

Bu cetvelde daha ziyade mütevazi bütçeli turistlere hitap edecek, kitle turizm hareketlerini karşılayabilecek tesislere ihtiyacımız bulunduğunun kabul edildiği görülmektedir.

Özel sektörün bu tesisleri vücuda getirebilmesinin ilk şartının kredi temini imkânlarına sahip bulunması olduğunu belirtmiştik. Malûm olduğu üzere, turizm sektöründe yatırımları besleyen iki kredi kaynağı vardır. Birincisi, 6086 sayılı Kanunla tesis edilen ve İller Bankası aracılığı ile dağıtılan Fon, diğeri ise Vakıflar Bankası aracılığı ile dağıtılan AID fonudur.

6086 sayılı kanunla tesis edilen fon yetersiz kalmaktadır. Filhakika tavanı 50 milyon lira olarak tesbit edilen bu fona 1965 yılından 1964 yılına kadar 10 yıllık devrede ancak 20.000.000 lira tahsis edilmiş bulunulmaktadır.

AID fonuna ise 1963-1966 arasında iki defada (25 ve 50 milyon olarak) 75 milyon lira tahsiste bulunulmuştur. Bu fon devamlılık arzetmemektedir.

T.C. Turizm Bankası ise, turizm kredileri ile ilgili faaliyette bulunmamakta fakat bu sahada yatırım ve işletmecilik yapmaktadır.

Velhasıl turizm sektörünün kredi ihtiyacını karşılamakla görevli ve kaynakları bu işe müsait, turistik tesislere ait projeleri ve çalışmaları değerlendirebilecek ve konu olarak münhasıran turizmle iştigal eden devamlı kredi teminine amade bir banka kurulamamıştır. Böyle bir bankanın kurulması turizm sektörünün kredi ihtiyaçlarını karşılıyacak ve kredilerin yerinde kullanılmasını sağlayarak rantabl olmayan tesislerin yapımını önliyecektir.

T.C. Emekli Sandığı, Vakıflar Bankası, Turizm Bankası Özel İdareler ve bazı Belediyeler gibi bugüne kadar turizm sektöründe büyük yatırımlarda bulunmuş, hatta işletmeciliğe girişmiş ve sahip oldukları imkânların küçümsenmiyecek bir kısmını bu yoldan turizm alanına tahsis etmiş bulunan teşekküllerin millî ekonomimize turizm sahasında faydalı olacak çabalarını kurulacak böyle bir bankaya iştirak suretiyle kanalize ederlerse müsbet bir adım atılmış olacak ve bunun sonuçları kısa zamanda kendisini gösterecektir.

Turizm alanında II. Beş Yıllık Plân döneminde yapılması gereken yatırımların gerçekleşmesini sağlıyacak lüzumlu krediler için müstakar ve devamlı bir fon teşkili kredilerin zamanında isabetli olarak tevzii ve tesislerin rantabl olarak yapılması bu bankanın bir an önce teşkili ile mümkün olacaktır.

Mesut bir tesadüfle ikinci Plân döneminin arifesinde ve bir iki yıldır Türkiye turizminin hamle üstüne hamle yaptığı bir devrede Birleşmiş Milletler tarafından 1967 yılının Turizm Yılı olarak ilân edilmiş bulunmasının memleketimiz turizmine faydalı hayırlı uğurlu, teşvik edici bir faktör fonksiyonu ifa etmesi dileğimizdir.

Resmî sektörün özel sektörle yan yana ve el ele turizm meselelerimizin hallinde göstereceği gayret anlayış önümüzdeki senelerde turizmimizin gelişeceği ve Türkiyemizin lâyık olduğu seviyeye erişeceği inancımızı daha da kuvvetlendirmektedir.

SAĞLIK TURİZMİ

Dr. Erdal ATABEK
Türk Tabipleri Birliği Başkanı

Turizm gelirine duyduğumuz büyük ihtiyaç ortadadır. Bu yönden çok zengin doğal imkânlarımızı değerlendirmek zorundayız. Bugünkü turizm anlayışımız yaz tatili yapmak ihtiyacında olan yabancılara güneş ve denizden faydalanma imkânları sağlamak ve yurdumuzun tarihi özelliklerini değerlendirmek esasına dayanmaktadır. Yaz turizmi diyebileceğimiz bu turizm tipinin özellikleri arasında, turistik kapasitenin kışın çok düşük randımanla çalışmak zorunda kalışı ve ülkemizin hiç para harcamadan tatil geçirmek isteyen yabancılarla dolması gibi mahzurları da vardır ve bu faktörler turizmden beklenen geliri azaltmaktadır.

Bugün, dünyada yeni bir turizm tipi gelişmektedir. Bu, «Sağlık turizmi» dir. Sağlık turizmi, her yaşta insana hitap eden, sıcak su kaynakları, maden suları, dinlendirici iklim bölgeleri, özel diyet ve sportif çalışmalarla bünyeyi zindeleştirici sağlık tesisleri ve memleketimizin bu yönden çok zengin doğal kaynakları ile bütün dünyanın ilgisini Türkiyeye çekeceği muhakkak bir iş alanıdır. Ülkemiz, sağlık turizminin doğal kaynakları yönünden çok az ülkenin mâlik olduğu zenginliktedir. Fakat bu servet değerlendirilmemiştir. Bugün, mevcut kaplıcalar çoğunlukla ilkel metotlarla çalışan ve bu gerçek zenginliği değerlendiremiyen işletmecilerin elindedir. Tesisler yetersiz ve bakımsızdır. Hizmetlerin sağlık amacı, sınırlı imkânlar içinde kalmıştır. Dünya turizminin bu zenginliklerimizden haberi bile yoktur.

Sağlık turizminin, yaz turizmine üstünlükleri sadece yaza mahsus olmaması ve belirli kürler şeklinde oluşunun sabit ve açık bir gelir getiren özellikleri değil, ayni zamanda bütün dünyadaki yaşlıların dinçleşme ve zindeleşme problemlerine cevap verebileceği ölçüde artacak bir gelir kaynağı oluşudur.

Bütün bu faktörler, konunun önemini ve muhakkak çözümü gereken bir problem oluşunu açıklamaya yeterlidir.

İmkânları değerlendirmek...

Öncelikle yapılacak iş, doğal zenginliklerimizi iyi tanımak ve değerlendirmektir. Yurdumuzun bütün bölgelerindeki, sıcak ve soğuk su kaynaklarını, maden sularımızı, ormanlık ve dağlık bölgelerimizi, kıyılarımızı sağlık turizmi açısından etüd etmemiz ve değerlendirmemiz zorunludur. Kaynakların kimyevi analizleri, sağlık yönünden değerleri ve hizmet kapasiteleri objektif şekilde tesbit olunmalıdır. Hekim, jeolog, mühendis ve turizm uzmanları kaynakları ve bölgeleri kendi açılarından inceleyerek

kullanış değerlerini bölgedeki il ve belediye yetkilileri ile birlikte incelemelidirler. Bu incelemeler yapıldığında sadece bilinen Kaplıcaların değil, bütün yurt sathında nice doğal servetin milletelerarası ölçüde değer taşıdığı görülecektir.

Bundan sonra yapılacak iş, bu kaynakların sağlık turizmi açısından hizmete sunulabilmesidir. Kurulacak tesisler, lükse yönelmeyen, daha ziyade faydalılık amacını gözönünde tutan, ortalama fiyatlar seviyesinde ve rantabl işletmecilik esasına göre plânlanmalıdır. Hizmetin sağlık amacı taşıdığı daima bilinmelidir. Bu bakımdan hizmetlerin sağlıkla ilgili bölümünün yönetiminde bölgelerin Tabip Odaları görevlendirilmelidir. Tabib Odaları, özel kanunla kurulmuş ve hükmi şahsiyeti olan Türk Tabipleri Birliğinin bölgesel organlarıdır. Hizmetin sağlıkla ilgili yönünü ve görev alacak hekimleri ve yardımcı sağlık elemanlarını tesbit etmek bakımından Tabip Odaları en etkili organlar olacaktır.

Genel plânda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı ve Türk Tabipleri Birliği tarafından düzenlenecek hizmet şekli bölgelerin il ve belediye yetkilileri ile birlikte yürütülecektir. İşletmeler anonim ortaklıklar şeklinde organize edilebilir ve finans imkânları da artar.

Bundan sonra konunun dünya sağlığı ve turizmine duyurulması problemi yine genel plânda belirtilen organlarca sağlanır.

Bu çalışmalar sonunda yurdumuzun bir sağlık turizmi cenneti haline gelmesi için bütün imkânlar mevcut olacaktır. Büyük yatırım istemeyen, ham madde problemi olmayan ve istikrarlı bir gelir ve özellikle döviz sağlayacak olan büyük bir sanayi böylece doğmuş olacaktır.

Bugünkü işletmeler bu açıdan gözden geçirilerek istenen seviyeye getirilecek ve işletmelerin şimdiki sahiplerinin hakları da korunacaktır. Özellikle büyük şehirler dışında gelişme imkânı bulacak olan sağlık turizmi sanayii çeşitli bölgelerimizin kalkınmalarını kolaylaştıracak ve yurt içi turizmini daha canlı ve faydalı hale getirecektir.

Sadece kaplıcalar değil..

Tabii problem sadece Kaplıcalar değildir. Özel diyet mutfağı ve yaşa göre değişen sporların yapılabildiği «gençleştirme merkezleri» milletlerarası ilgi çeken büyük imkânlar taşımaktadır. Dünyanın «ihtiyarlık» problemine çok önem verdiği bir çağdayız. Konuyu sansasyonel ve ticari açıdan almayan ciddi kuruluşlar çok kısa sürede dünya sağlık merkezleri arasında isim yapabilir ve devamlı bir döviz kaynağı olabilir. Ormanlık ve dağlık bölgelerimizde kurulacak tesisler çeşitli sporların yapılabildiği mükemmel dinlenme merkezleri olarak çalışabilir ve bu bölgelerimiz dış turizmin devamlı işbirliği yapacağı hizmetler verebilirler.

Genel plânda ele alınacak bir «Sağlık Turizmi» açık bazı üstünlükler göstermektedir. Bunların başında yılın her mevsiminde işleyen bir sanayi olması gelir. Turistik tesislerin yaz ayları dışındaki verim düşüklüğünün önemi dikkate alınırsa bu faktörün değeri daha iyi anlaşılabilir. Diğer bir özelliği buralardan faydalanacak olanların belirli bir süre kalmalarındaki gerekliliktir. Daha doğru bir devimle buralara gelecek olanlar turist değil, küristtirler. Belirli süreli kürler almak için gelecek ve devamlı, istikrarlı bir gelir bırakacaklardır. Sağlık turizminin diğer bir özelliği, yurdun her yanına gelişme imkânı sağlaması ve bölge kalkınmalarını kolaylaştırmasıdır.

Bütün bu özellikler, sağlık turizmine, turizm sanayii içinde öncelik tanınması gerektiğine açık delillerıdir.

Sonuç :

Sağlık ve turizmi halk sağlığı ve memleket kalkınması için birleştirecek anlayış yurdumuzun büyük hamlelerinden biri olacaktır. Yurdumuzun doğal zenginlikleri «Sağlık turizmi» anlayışıyla değerlendirilecektir. Bugünkü her bakımdan yetersiz işletmelerin yerini, sağlık bakımı en yetkili ellerde olan, gelenlerin rahatça yararlanabileceği temiz, modern ve bakımlı tesisler alacaktır. Genel plânda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı ve Türk Tabipleri Birliği tarafından ortak bir programla yürütülecek olan Sağlık turizmi, bölgelerin Tabip Odaları, il ve belediye yetkilileri ile birlikte yürütülecek milli bir hizmet anlayışıyla gelişecektir.

Bugünkü mevzuat, yukardaki esaslara göre değiştirilmelidir. Amaçlar Kalkınma Plânında öngörülen ilkelere tamamen uygundur.

Sağlık turizmindeki gelişme, yurt içinde halk sağlığına büyük bir hizmet olduğu kadar, iç turizmin önemli bir bölümünü de teşkil edecektir. Dış turizm bakımından ise Türkiyemizi, dünyanın en ilgi çekici «bakım ve tedavi merkezi» haline getirebilecek kadar büyük gelecek vâdetmektedir.

Bukadar büyük bir imkânı değerlendirmek, muhakkak ki memleketimize yapılacak çok değerli bir hizmet teşkil edecektir.

(Cumhuriyet Gazetesinin 26.7.1967 tarihli nüshasından.)

TURİZM, UYGARLIK VE ULAŞIM YOLLARI

Ziya ERALP
Turizm ve Tanıtma Bakanlığı
Teftiş Kurulu Başkanı

Yakın komşularına kıyasla Türkiye, dış turizm bakımından işin daha çok başlangıcındadır. Bu konuyu doğrulayan olay, yabancı turist sayısının son yıl (1965) 325 bin'e çıkabilmesi (ki biz bunu büyük bir başarı sayıyoruz) ve dış ödemeler dengesinde turizm hesabının 10,5 milyon dolar gibi küçümsenemiyecek bir açıkla kapanmış olmasıdır. Diğer bir deyimle, dış turizmden sağlanan gelir, ayni konuda yapılan harcamaları karşılamaktan oldukça uzaktır. Bu rakamlar, Akdeniz çevresinde kapılarını turizme açmış memleketlerinkiyle karşılaştırılırsa yukardaki düşüncenin gerçeğe ne derecede yakın olduğu anlaşılır.

İşin henüz başlangıcında olmayı bir bakıma iyimserlikle karşılamak gerekir. Çünkü meselelerimizi daha geniş bir özgürlük içinde çözümleyebiliriz; yığıntıların ağırlığı altında değiliz, başka memleketlerin denemelerinden yararlanabiliriz. Ancak bu iyimserliği ve özgürlüğü «zaman» unsuru çok sınırlamaktadır.

Şöyleki :

Dış turizm akını adetâ bir baskı halinde kapımıza gelip dayanmıştır. Bu zorlama bir telâş havası içinde çoğu kere iyi düşünülmeden, yanlış kararlar alınması sonucunu vermektedir.

Meseleleri yığıntılı haliyle alıp çözmeye çalışmak, yanlışlıkların, olumsuz davranışların kanımızca başlıca nedenidir.

Tersine bu yığıntıyı ayıklamak temelde yatan meselelere inmek ve çözüm yolları üzerine eğilmek gerekir.

Bu yazımızda turizmin bir tanımı ile temel meselelerimizden birine değineceğiz:

Sosyal yönünden alınırsa, turizmi «uygarlık (medeniyet) alış - verişi» olarak tanımlamak mümkündür. Yer değiştirme olayı farklı uygarlığa bağlı toplumlarla bir araya gelmek gibi sosyal bir nitelik taşımaktadır. Toplumların ayrı uygarlıklara bağlı olması sonucu ortaya çıkan bu farklılık, çoğu kere, yaşama tarzında, insan ilişkilerinde, alışkanlıklarda, beslenmede, teknolojide, hayat felsefesinde, çalışma tutumunda v.s. belirli hale gelmektedir. Bunların öz olarak bıraktığı ise, toplumlar arasındaki «seviye farkları» dır. Turizm yoluyla yapılan uygarlık alış - verişi, işte bunların öz olarak bıraktığı «seviye - farkı» nın yansıtı oluyor. Bu alış - veriş çoğu kere çağdaş uygarlığın gerisinde kalan toplumun aleyhine sonuçlanıyor. Orijinalite, ekzotik görünüşler, maddi vakıalar, temelde yatan farklılığı gideremiyor. Yer değiştirmede, turizm dışında özel bir amaç yoksa, bunların, hafifletici bir faktör olarak da etkileri genelleştirilemez. Çünkü insanlara, yaşama alışkanlıklarının altında bir durumu, geçici bir süre için bile olsa kabul ettirmeğe zorlamak

mümkün değildir. Türkiye Batı ile yaptığı bu alış-verişte aleyhte faktörlerin etkisi altındadır. Bir başka deyimle turizm yoluyla yapılan uygarlık alış-verişi, Türkiye bakımından yukarda değinilen farklılıklar sebebiyle olumlu sonuç vermemektedir.

Çağdaş uygarlıkdan doğan bu «seviye farkı» şiddetine göre, turistin geçireceği tatil süresini, bir daha gelme kararını ve çevresindekilerinin Türkiye'yi ziyaret eğilimlerini etkilemektedir. Özellikle bu sonuncusu dış tanıtmada çok tesirli olmaktadır. Çünkü turizm alanında en etkili propaganda ağızdan ağıza yapılanıdır.

Şu halde «seviye farkı», turistin daha fazla gecelemesini, bir daha gelmesini ve çevresindeki kişilerin kararlarına yön vermesini etkilemek yoluyla dış turizm gelirinin hacmini tayin eden bir eleman niteliği taşımaktadır. «Seviye farkı» nın iç içe ve karşılıklı nedenleri kaba çizgilerle iki grupda toplanabilir. Bunlardan birisi manevi; diğeri maddidir. Her iki grup da sebep - netice ilişkileri içinde düşünülmelidir.

Genel kültür seviyesi, batılılaşma davranışı, hayat felsefesi, çalışma tutumu, fanatizm v.b. gibi davranışlar kaba hatlariyle manevi nedenler grubunda düşünülebilir.

Maddi şartların doğurduğu «seviye farkı» ise, yatırım politikasına verilecek yön ve önceliklerin direkt etkisi altındadır.

Fikre açıklık vermek için Jamaika ile ilgili bir olayı nakletmek isteriz :

Jamaika Hükûmeti «seviye farkı» nın aleyhteki etkisini azaltmak için bir zamanlar yedi yıl süre boyunca memleketi dış turizme kapamış ve nitelik-nicelik yönünden talebi karşılayacak tesislerini kurduktan sonra, kapılarını açmıştır.

Bu çok aşırı örnekten yararlanarak Türkiye bakımından şu söylenebilir:

Turizm politikası, memleketin dar alanlarda «belli nokta» larını çağdaş turizme açacak şekilde çok yönlü olarak düzenlenmelidir. Buradaki «belli nokta» deyimini, «Turizm Bölgesi» ne karşıt kullanıyoruz.

Halen kamu sektörü yatırımlarında ve kredi dağıtımında sınırları belirsiz bir «turizm bölgesi» ölçüsü kullanılmaktadır. Bu sınır, dar ölçüde alındığında İtalya kadar bir alanı kapsamaktadır. Geniş tutulunca ise, bölge, Türkiye'nin tümüdür.

Potansiyel olarak toplam kaynaklarımız, imkânlarımız bellidir. Turizme ayrılan dilimi, dar sınırlar içinde bile İtalya kadar bir sahaya dağıtıp sonuç almak imkânsızdır. Turizmde sürekli olarak sözü edilen çeşitli tıkanıklıkların başlıca nedeni budur.

Alt yapısı ile birlikte yürütülmesi gereken kompleks turizm tesislerini, ekonominin gücü içinde yapabilmek için bu ayırıma ve daraltmaya ihtiyaç vardır. Şu halde, «turizm bölgesi» nden daha dar bir alana inerek, belli «turizm noktaları» seçmek ve imkânlarımızı bu noktalarda yoğunlaştırmak zorundayız. Askerlik sanatında olduğu gibi, kuvveti dağıtmamak ve sonuç alıcı noktalara yöneltmek gerekiyor.

«Turizmi dar bir alana sıkıştırmak doğru değildir» gibi karşıt bir fikir akla gelebilir. Bulgaristan ve Romanya çok dar ve kısa bir sahil şeridi üzerinde Türkiye'den çok daha geniş bir hacimde dış turizmi gerçekleştirmişlerdir. Üstelik Türkiye'de tabiat ve tarih el ele vererek bu noktaları (Bölgeleri değil) seçmişlerdir bile, geri kalan iş, cazibe noktalarını birleştirmek ve kademe kademe alanı genişletmek olmalıdır. Halen alt yapı ve barındırma tesisleri halinde çok yaygın bir alana serpiştirilen yatırımlar, miktar olarak yetersiz kaldıkları için, kapasite ve rantabilite bakımlarından olumlu sonuç vermekten uzaktırlar. Aleyhimize süregelmekte olan «seviye farkı» nı bu tutum içinde kapatmak mümkün değildir.

Son yıllarda artan bir hızla Türkiye'ye gelen turist akını, aksi halde, yönünü değiştirmek zorunda kalacaktır.

II.

ULAŞIM YOLLARI

1965 yılında Türkiye'ye gelen yabancı turistlerden % 34 ü karayolunu tercih etmişlerdir. Uçakla gelenler ise % 28 dir. Oysa 1960 da bu oran havayolları için % 68 idi. Demek oluyor ki yabancı turistlerin tercih ettikleri araçlar arasında büyük bir değişme olmuş ve uçak yolunu kullananlar son beş yılda 40 puan azalmıştır.

Bu yapısal değişme, Türkiye turizmine nasıl bir etki yapmaktadır? Karayolları trafiğinin artması dış turizm hacmine olumlu veya karşıt yönde mi etki yapıyor? Bu konuda Türkiye yararına ne türlü bir politika gütmek zorunludur? Aşağıda bu sorulara cevaplar bulmağa çalışacağız.

Genel olarak halk arasında «turist» kelimesinin gözönüne getirdiği kişi, altında küçük bir otomobil, yanında gerekli eşyaları olduğu halde diyar diyar dolaşan biraz da acayip giyinişte bir tiptir. Sürekli gözlemlerin sonucu, «turist ve otomobil» yaygın bir inanış olarak adeta bir birinden ayrılmayan ve ayrı ayrı da bir varlık gösteremiyen sanki biri diğerinin nedeni imiş gibi tek varlık haline gelmişlerdir. Yıllardır gözümüze çarpan olayların yerleştirdiği bu inanış, ulaştırma politikasının turizm yönünden ele alınışında kara yollarına öncelik vermek gibi bir politika kararı olarak şu yüzü-

ne çıkmıştır. Bunun uygulama alanında yayılışı, turist ihraç eden memleketlere de ayni şekilde kara yolu ile uzanmak, turisti kara yolundan beklemek, kara yolu ile gezdirmek ve yoğun tedbirleri buralarda almak şeklinde olmuştur.

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun 1956 yılında Türkiye, Yugoslavya, Güney İtalya ve Yunanistan arasında uygulanmasını desteklediği «Güney Doğu Avrupa Memleketleri Geliştirme Projesi»nde (1) ulaştırmaya turizm yönünden ağırlık verilirken kara yolları esas alınmış ve bu günkü E5 yolunun projeye dahil memleketler tarafından süratle yapımı öngörülmüştür. Böyle bir görüşle, Türkiye, bütün gücünü kara yolları yapımına vermiş, buna karşılık hava ve deniz ticaret filosunu ve limanlarını geliştirmeyi arka plâna atmıştır.

Dış turizmi, karayollarına ağırlık vererek geliştirmek politikası, memleketimizin bölgede aldığı yer bakımından beklenen sonucu verememiş; üstelik nicelik ve nitelik yönünden pahalıya mal olmuştur.

Fikre açıklık vermek üzere, burada söz konusu olan birkaç faktörü daha yakından inceleyelim. Bunlar ayni zamanda bir birlerini etkileyici niteliktedirler.

1 — Iraklık ve zaman faktörü :

Türkiye, kapılarına kuzeyden gelecek turistlere açmış memleketler dizisinde ıraklık bakımından en uç sıradadır. Bulunulan noktanın Orta ve Kuzey Avrupa turizm pazarlarına uzaklığı kara yolu ile 1.400 ilâ 4.000 Km. arasında değişmektedir. Otomobil yolculuğunda binlerce kilometre uzunluğunda yol aşmanın olumsuz etkilerini, daha doğrusu yüksek oranda fire verdirecek yönünü sadece belirtmekle yetiniyoruz.

Otomobille katedilecek bu yolun gidiş - geliş zaman birimi olarak anlatımı 4 ilâ 8 gün arasındadır. Hemde hiç bir yerde durmamacasına. Turist yönünden bu, tatilin en az üçte birinin direksiyon başında geçirilmesi demektir. Bu kadar uzun bir yolcuğun çıkaracağı çeşitli meseleleri de bunlara eklemek ve çözümlenmesinin zorunlu kıldığı ek zaman ve para harcamalarını ve riskleri de hesaba katmak gerekir.

2 — Milletlerarası rekabet faktörü :

Dış turizm ayni zamanda Milletlerarası bir rekabet konusudur. «Geri kalmış» olsun, «gelişmekte» bulunsun veya «gelişmiş» olsun, bugün her memleket turizm pazarında kendisininkinin en iyi olduğu inanç ve kanısiyle bir şeyler satmayı hedef almaktadır. Her memleket, bu tavuğun kendi ülkesinde mümkün olduğu kadar çok sayıda altın yumurta bırakması için direkt - endirekt çaba harcamaktadır.

Bu çabanın - rekabetin - direksiyon başında yorgunluktan bunalmış, fizyolojik ihtiyaçlar içinde kıvranan turisti kolayca etkilemesini çok olağan karşılamak gerekir. Üstelik bugünün turisti, macera arayan, yeni ülkeler keşfine çıkmış bir kişi de değildir. Aksine yılın yorgunluğunu kendi memleketindekinden bir bakıma daha iyi, daha elverişli bir ortamda gidermeyi plânlamış ve bunun için yola çıkmış bulunmaktadır. Bu şartlar altında yol alan turiste, yol boyunca gideceği yerle ilgili olarak kulağına fısıldanan her kelime ve söz, olağanın dışında bir etki yapacak ve kararını kolaylıkla değiştirmesine sebep olacaktır.

Turistin geçtiği her memlekette, diğer komşu ülkeler için bu türlü fısıltıların ve hatta açık yayınların yapılmadığını söylemek büyük bir safdillik olur.

Yukarda belirtilen meseleler, Türkiye için olağanın çok üstünde fire verdirici niteliktedir.

Şöyleki:

Orta Avrupanın herhangi bir şehrinden otomobili ile yola çıkan turist Yugoslavyadan 850 Km.lik bir yolu geçmek; Edirneye varabilmek için ise 400 Km.lik yolu Bulgaristanda yapmak zorundadır.

Her iki memleketde, iklim ve çevre şartları bakımından Türkiye ile aşağı yukarı ayni paralelde bulunmaktadır. Büyük bir iddia ile kapılarını turizme açan bu iki memleket, Türkiyeye doğru yol almakta olan turistlerin altın yumurtalarını kendilerinde bıraktırmanın imkânlarını arayacaklardır. Bunu, vitrinin önünden geçen müşteriyi dükkâna almak için asgari iyi niyet ölçüleri içinde, çeşitli vasıtalar kullanan ticarethane sahibinin davranışına benzetebiliriz. Yunanistan yolunu tercih edenlere ise yapılan baskıdan bahsetmemeyi daha uygun buluruz.

Belli bir yere gitmeyi kafasına koyarak yola çıkmış her yüz kişiden ne kadarının bu türlü etkiler altında kararlarını değiştirdiği konusunda bir araştırma yapılmamıştır. Ancak birkaç memleket geçildikten sonra varılabilen Türkiyemiz için bu firenin oldukça yüksek bulunduğunu tahmin etmek hatalı sayılmaz sanırım. Diğer bir deyimle, Türkiyenin Kuzey ve Orta Avrupa memleketlerine olan uzaklığı ve yol güzergâhının turizm yönünden rakip memleketler topraklarından geçmesi bu türlü olumsuz davranışların etkisine, çoğaltıcı nitelik vermektedir.

(1) UN. Economic Commision For Europe : The Development projects Of Southern European Contries, 1956.

3 — Memleket içi faktörü :

Memleketimizdeki genel yaşama şartları, davranışlar ve tepkiler bakımından otomobilli turistin karşılaşması muhtemel ve ayni zamanda bizim içinde savaşılması gerekli meseleleri birkaç noktada toplayabiliriz :

a) Trafik emniyeti :

Türkiyemiz Milletlerarası trafik kurallarının gerek kişiler, gerekse kullandıkları vasıtalar yönünden tehlikeleri azaltıcı bir şekilde uygulanamadığı bir memlekettir. Yabancılar, vasıta sayısı bakımından çok cüce bir rakamda bulunan memleketimize geldiklerinde tamamen acemisi oldukları bir trafik anarşisi ile karşılaşmaktadırlar. Bu bakımdan Türkiye, motorlu taşıt aracı sayısına oranla, trafik kazalarının en çok olduğu bir memlekettir. Böyle bir durumun turisti ve memleketindeki çevresini Türkiyeye tekrar gelme veya başkalarının gelme kararlarını etkilemesi bakımından küçümsenemiyecek bir önemi vardır.

b) Halkın davranışı :

Ananevi Türk konukseverliğine az da olsa gölge düşüren davranışların yaptığı zararları azımsamamak gerekir. Otomobiliyle gezen turist bu türlü zararlı hareketlerle daha büyük bir oranda karşılaşmaktadır.

Yol boyunca otomobilin taşlanması, başı boş hayvanların yarattıkları tehlikeler, anlamadığı bir dille ve israrla gazete, sigara istenmesi gibi olayların direksiyon başındaki kimseyi pişmanlık noktasına getirebilecek ağırlık taşıdığını gözden uzak tutmamak gerekir.

c) Hizmet niteliği :

Binlerce kilometre yol alan bir aracın ortaya çıkardığı mekânik problemlerin giderilmesi veya giderilememesi turist için bu yolculuğun acı veya tatlı hatırası olacaktır. Her zaman rastlanan olaylardan, lâstik patlaması, buji yanması, vantilâtör kayışı kopması, karbüratör tıkanması, plâtin değiştirilmesi gibi teknik gereklerin şehirlerarası yollarda çözümlenmesi gibi bir zorunluğun doğması çoğu defa büyük sıkıntılar karşılığında mümkündür.

Buna direksiyon başındaki insanın ve yanındakilerin uzun yol boyunca duyacakları çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak gereğini de eklemek gerekir.

SONUÇ :

Yukarda birkaç ana nokta etrafında toplamağa çalıştığımız meseleler, turizm alış verişinin, karayollarına ağırlık verilerek yapılması halinde, yüksek oranda fire verici olduğunu göstermektedir. Memleket dışında bunun başlıca nedeni, Türkiyenin Akdeniz Bölgesindeki yeri ile ilgilidir. Bu dar boğazları aşanların memleketimizde güvenlik içinde gezip gördüklerinden hoşnut olarak çıkış kapısına dönebilmeleri bakımından da yine yüksek dozda fire verdirici etkiler bahis konusudur. Çünkü, Türkiyede bu bakımdan karşılaşılan meseleler ve olumsuz etkileri çoğaltan nedenler, mevzuatla veya yönetsel önlemlerle çözümlenebilecek soydan değildir. Genel anlamı içinde bunlar, toplumun temel yapısına inen ve «kalkınma veliresi» içinde çözümlenebilecek tarihsel nedenlerle geri kalmışlığın getirdikleridir.

Meselenin çözüm yolu bu koşullar altında tek yönlüdür.

Şöyleki:

Hava yolu, ulaştırma sisteminde yeni bir devri açmıştır. Teknik gelişme, bir yandan uzaklıkları daha yakına getirirken, diğer bir deyimle, zamanı dahada azaltırken; öbür yandan yolcu taşıma kapasitesinin 200 kişinin üstüne çıkması (gelecek üç yılda bu 750 kişi olacaktır) fiatları, hava yolunu tercih ettirecek bir düzeye indirmiştir.

Koşulların hava ulaştırması bakımından bu derecede elverişli hale gelmesi, ulaştırma politikasını yeni baştan gözden geçirmemize bizi zorlamaktadır.

Bu zorunluk başlıca iki yönde oluyor. Birisi, ulaştırma sektörü yatırımlarında, hava ulaştırmasına öncelik verilmesiyle ilgilidir. Bunun ayrıntıları, talebi karşılayacak bir uçak filosunun kurulması ve hava limanları yapımına, turizimdeki öncelikler gözönüne alınarak hız verilmesidir. Diğeri ise, milletlerarası hava trafiğinin oldukça dışında kalan memleketimizi bu sisteme sokacak dış anlaşmaları zaman kaybetmeksizin yapmak ve meselâ İspanya'ya uygulanan en elverişli tarife sisteminin Türkiyeye de kaydırılmasını sağlamak olmalıdır.

DURUM

TÜRKİYE, DÜNYANIN EN ZENGİN ÜLKELERİ ARASINDA!..

ON ülkenin 1965 yılı turizm gelir ve giderlerini karşılaştıran aşağıdaki tablo, Türkiye'nin dünyanın en zengin milletleri arasında yer aldığını göstermektedir:

Ülkeler	Gelir	Gider	Net sonuç
Batı Almanya	731	1543	— 812
Avusturya	561	141	+ 420
İspanya	1157	72	+1085
A.B.D.	1212	2400	—1188
Yunanistan	107	41	+ 66
İtalya	1288	227	+1062
İsveç	540	812	— 272
İsviçre	527	208	+ 312
Yugoslavya	81	18	+ 63
Türkiye	14	20	— 6

(Rakkamlar milyon dolar olarak verilmiştir)

Görüldüğü gibi kendi turistlerinin harcadığı para, yurduna gelen turistlerden daha fazla olan ülkeler arasında Türkiye de vardır. Ve öteki üç ülke, dünyanın ferd başına millî geliri en yüksek olan Amerika, Batı Almanya ve İsveç'tir. Türkiye'nin bu alanda onların yanında yer alması garip olduğu kadar düşündürücüdür.

Zengin ülkeler böyle bir lükse rahatlıkla katlanabilirler. Ama ithalâtı ile ihracatı arasındaki açığı yıllardır kapatamayan, bu yüzden gırtlağına kadar borca giren fakir Türkiye'nin turizmden sağladığı dövizi kendi turistlerine, üstüne milyonlarca dolar daha ekleyip ayırması «Ayranı yok içmeye...» tekerlemesini hatırlatmaktadır

Şu noktayı da gözönünde tutmak gerekir:

Aslında Türkiye'nin turizm gelir ve giderleri arasındaki fark, yukardaki tabloda gözüktüğünden daha fazladır Tablodaki rakkamlar resmî bilgilere dayanmaktadır. Oysa yurt dışına çıkan turistlerimizin büyük çoğunluğunun resmen aldıkları dövizlerle yetinmeyip, türlü yollardan büyük miktarda dövizi yurt dışına çıkardıkları pekâlâ bilinmektedir. (Daha birkaç hafta önce Almanya'da para bozan bir kurumun müdürü bu satırların yazarına son zamanlarda Türkiye'den gelenlerin bürosuna bavul dolusu Türk parası ile girdiklerini ve yüzbinlerce Türk lirası bozduran kişilerin sayısının az olmadığını söylemiştir). Dolayısıyle yukardaki tabloda aleyhimize gözüken farkın aslında bundan kat kat fazla olduğu mübalâğalı bir tahmin değildir.

Dış ticaret dengesindeki açığını daha uzun yıllar kapatamıyacağı anlaşılan Türkiye'nin bütün ümidi turizmden sağlanacak gelirlere bağlanmış, İkinci Beş Yıllık Plânda hesaplar bu ümit üzerine kurulmuştur. Oysa istatistikler şimdilik turizmin gelir değil, gider kaynağı olduğunu göstermektedir. Gerçi son yıllarda turist sayısını arttırmak üzere girişilmiş büyük çabalar vardır. Ancak giden turistlerin sayısının gelenlerden daha kolay ve daha çok arttığı görülmektedir.

Döviz durumumuz ve ihtiyacımız karşısında bu gelişmeye tahammül edebilmek güçtür. Bir an önce turizm gelirleri ile giderleri arasında aleyhteki farkı lehe çevirecek tedbirleri gerçekleştirmek gerekir. Gerçi Türkiye'den gidenlerin sayısını kısıtlamak, böylelikle giderleri azaltmak bu alanda başvurulabilecek yolların en kolayıdır. Ama temenni edilecek husus, problemi böyle bir kısıtlamaya lüzum bırakmadan çözebilmektir. Bunun için daha çok gelirleri arttıracak tedbirler üzerinde durmak gerekir. Şimdiye kadar bu amaçla yapılanların beklenen sonucu ve istenen değişikliği sağlayabileceği şüphelidir.

ABDİ İPEKÇİ

(Milliyet Gazetesinden)

Mülkiyeli Bir Sanatçı

MUZAFFER UYGUNER

Dergimiz, bu sayısıyla birinci cildini tamamlamış bulunmaktadır. Bu sekiz nüshanın çıkmasına emek veren ve göz nuru döken bizler, bu mutlu olayı yaşamamız vesilesiyle, bu alandaki görgü ve bilgisinden çok faydalandığımız, ayni zamanda şair ve yazar olan Dergimizin sorumlu müdürünü sizlere tanıtmakla şeref duyar.

YAYIN KURULU

Muzaffer Uyguner, 1923 yılında Kandıra'da doğmuştur. Babası çiftçilikle uğraşırdı. Çocukluğunun önemli kısmı tarlalarda geçmiştir. Kasabada ilkokulu bitirince, ortaokul olmadığı için, iki arkadaşı ile İzmit Ortaokuluna gitmiş ve güç şartlar altında orada üç yıl okumuştur. 1941 yılında Trabzon Lisesini bitirdikten sonra, Siyasal Bilgiler Okulu'na girmiş, 1945 yılında Malî Şubeden mezun olmuştur.

Bir süre Ticaret Bakanlığı müfettişi olarak çalıştıktan sonra kendi isteğiyle bu görevinden ayrılarak Sanayi Genel Müdürlüğüne geçmiştir. Daha sonra Sınaî Mülkiyet Müdürlüğü, Sanayi Dairesi Başkan Yardımcılığı yapmış, bu arada çeşitli kongre ve konferanslarda hükûmetimizi temsil etmiştir. Bilgi ve görgüsünü artırmak üzere iki kez de ABD ne gitmiştir. Halen Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Dairesi Üyesidir.

Henüz, Ortaokul ikinci sınıf öğrencisi iken, Mehmet Akif'in ölümü ile ilgili olarak yazdığı bir yazı, İzmit'te çıkan Türkyolu Gazetesinde yayımlanmıştır. Bundan sonra çeşitli dergilerde imzasına sık sık rastlanılmıştır. Daha sonra Varlık dergisinde şiirleri ve yazıları yayımlanmağa bağlamıştır. Varlık dergisinin hemen hemen her sayısında imzası görülen bir yazardır. Ayrıca, Türk Dili, Çağrı, Ilgaz, Çaba, Hisar dergilerinde yazıları yayımlanmaktadır. Edebî çalışmaları yanında, meslekî alanda yazdığı makaleler, Dergimizin, İktisat Gazetesinin ve Standart dergisinin sayfaları arasında yer almaktadır.

Türk Folklor Araştırmaları dergisinde de folklor konusunda yazıları çıkmaktadır.

Muzaffer Uyguner, şimdi Dergimizle birlikte Türk Standartları Enstitü'sünün yayın organı olan Standart dergisinin de sorumlu müdürlüğünü yapmaktadır.

İlk kitabı, Kayınağacı adını taşıyan şiir kitabıdır. 1953 yılında çıkmıştır. Verimli bir yazar olan sorumlu müdürümüz, bugüne kadar 9 tanesi edebî alanda olmak üzere 20 kitap yayımlamıştır. Bunlardan dört tanesi 1967 yılı içinde basılmıştır. Halide Edib Adıvar üzerine hazırladığı bir incelemesi de yakında yayımlanacaktır.

BASILMIŞ ESERLERİ :

A. Edebiyatla ilgili olanlar : Kayınağacı, şiirler (1953), Sait Faik'in Hayatı, inceleme, (1959), Tarancı'nın şiir üzerine düşünceleri, inceleme (1960), Sait Faik Abasıyanık, inceleme, (1964), Yahya Kemal Beyatlı, inceleme, (1964), Cahit Sıtkı Tarancı, inceleme, (1964), Orhan Veli Kanık, inceleme, (1967), Orhan Veli'nin dil ve şiir üzerine düşünceleri, inceleme, (1967) Reşat Nuri Güntekin, inceleme, (1967).

B. Meslek Kitapları : Yürürlükte bulunan koordinasyon heyeti kararları, (1954), Son değişikliklere göre Millî Korunma Kanunu, (1955), En son değişikliklere göre Millî Korunma Kanunu ve Cezaî Hükümler, (1956) Küçük Sanat Kooperatifleri, (1956) Artisanat en Turquie, (1957), Tatbiki İhtira Beratı Hukuku, (1958), Sınai Mülkiyetin Beynelmilel Himayesi ve Milletlerin Gelişmesinde Farklı Safhalar, Çeviri, (1959), Hizmet Markaları, Çeviri (1963), Türkiye'de Standardizasyon ve Türk Standartları Enstitüsü (Dört kişilik heyet olarak) (1964), Lisans ve teknik bilgi anlaşmaları ile sanayicileri ilgilendiren başka konular (1967).

TURIZM GELİRLERİ

Erhan IŞIL
Hazine Genel Müdürü

Yurdumuzun turizm gelirleri konusuna geçmeden önce, bu iktisadi faaliyet dalının Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde ne gibi büyüklükler ifade ettiğini kısaca gözden geçirmek yerinde olacaktır.

Bilindiği gibi turizm gelirleri iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu incelemede sadece dış gelirler konu olarak alınmıştır.

Anlaşıldığına göre dünya turizmi 1961 yılından bu yana yılda ortalama % 12 artış göstermiştir. 1965 yılında yabancı ülkeleri ziyaret edenlerin sayısı 115 milyonu bulmuştur.

Söz konusu artış oranının 1966 yılında da en az aynı seviyede olacağı düşünülürse, 1967 yılı için turist sayısının 138 milyona yükselmiş olacağı tahmin edilebilir.

Dünya turizminin gelirle ilgili büyüklükleri şöylece özetlenebilir. 1935 yılında toplam turizm gelirleri 11.6 milyar dolara ulaşmıştır. Burada önemli olan nokta, turistlerin seyahat (uçak, gemi, tren v.s.) için ödedikleri paraların 11.6 milyar dolara dahil olmadığıdır. Seyahat masraflarının 1,2 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmiştir. İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtına dahil ülkeler dünya turizm gelirlerinin oldukça önemli bir kısmını almaktadırlar. Bu ülkelerin 1965 yılı turizm gelirleri toplamı 9 milyar dolara ulaşmıştır.

1966 yılında dünya turizm geliri 12,7 milyar dolara yükselmiştir. Başka bir deyimle, 1966 yılı gelirleri, 1965 yılına kıyasla 1,1 milyar dolar artmıştır. İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtına üye ülkelerin turizm gelirleri ise 10,1 milyar dolar olmuştur.

Dünya turizminde görülen bir diğer husus da gelir artış oranının turist sayısındaki artış oranından büyük olmasıdır. Çeşitli ülkeleri kapsayan bu gibi büyüklüklerde sebeplerin isabetli ve gerekli ağırlıklarla teşhisi imkânsızdır. Genellikle birleşilen nokta, turizm hizmetlerinde fiat artışlarının bu eğilime kuvvetle sebebiyet verdiğidir.

1966 yılında en büyük turizm geliri sağlayan ülkeler ve gelirleri şöyledir :

İtalya	1.460	Milyon	dolar
A.B.D.	1.417	»	»
İspanya	1.246	»	»
Fransa	1.019	»	»
Almanya	797	»	»
Birleşik Krallık	602	»	»

Konumuz, memleketimizin turizm gelirleri ve bunun yakın gelecekte nasıl değişmeler göstereceğidir. Ancak, pek haklı görülemeyen bir husus üzerinde durmak ve gerekli açıklığa kavuştuktan sonra gelir rakkamlarına geçmek uygun olacaktır.

Ötedenberi yurdumuzda bazı «can kurtaran»

fikirlere bağlanmalar olur. Türkiye'de petrol bulunup üç, beş yıl içinde zengin oluverme hayallerini ciddî ciddî tartışan kişiler çok görülmüştür. Son yıllarda turizm gelirlerini de aynı gözlükle gören kişilerin epeyce arttığı anlaşılıyor. Derhal belirtilmesi gereken husus, bunun bir yanılmadan ibaret olduğudur. Büyük bir nüfus baskısı altında bulunan ülkemizde turizmin refah getirmesi söz konusu değildir.

Nitekim, İkinci Plân döneminde bu sektörün 150.000 kişilik istihdam yaratacağının öngörülmesi, bu durumu açıkça ortaya koyar. Gerçekçi bir düşünüş, Türkiyenin güçlenen sanayii, verimi artan tahmin ve dengeli olarak gelişen diğer İktisadî faaliyet sektörleri arasında turizmin de kalkınmaya katkısını vereceği yolunda olmalıdır, yurdumuzun turizmle kalkınacağı şeklinde değil.

Bu genel gözlemden sonra, ilk plân döneminde turizm gelir ve giderlerimizin nasıl geliştiğini kısaca gözden geçirelim.

Yıllar	(Milyon dolar) Gelir	Gider	Fark
1963	7.659	20.511	— 12.852
1964	8.319	21.806	— 13.487
1965	13.758	24.310	— 10.552
1966	12.133	26.329	— 14.196
1966 (7 aylık)	5.451	6.807	— 1.356
1967 (7 aylık)	5.559	5.695	— 0.136

Şimdi bunların Birinci Plân tahminleriyle mukayesesine geçelim.

Yıllar	Gelir	Gider
1963	13	20
1964	18	21
1965	25	23
1966	35	25
1967	48	28

Görüldüğü gibi «resmî» turizm gelirlerimizde plâna göre önemli geri kalmalar vukubulmuştur. Buna karşılık giderler plân tahminlerinin biraz üstünde bir gelişme göstermiştir. 1966 yılında 2 milyon dolarlık artış, bir ölçüde bu yılın «Haccı Ekber» oluşundan doğmuştur.

Turizm gelirleri ile ilgili bir diğer gözlem, turist başına gelirlerimizin 1963, 1964 ve 1965 yıllarında sırasıyla 41,5; 41,6 ve 40,2 dolar civarında olmasıdır. Diğer taraftan, son yıllarda turist sayısı yılda ortalama % 44 artmış, buna karşılık gelir artışı % 40,7 de kalmıştır.

Bu istatistiklerle edinilen diğer bilgilerden çıkarılacak sonuçlar aşağıdaki noktalar etrafında özetlenebilir :

a) Turizm gelirleri plân hedeflerinin oldukça gerisinde kalmıştır. Bunda turist harcamalarını arttırıcı gayretlerin yetersizliği de rol oynamıştır.

b) Bankalar, döviz alımlarıyla gerektiği gibi ilgilenmemişlerdir.

c) Turist ağırlayarak döviz geliri elde edenler, gerekli hassasiyetle kontrol edilmemişlerdir.

ç) Anlaşmalı ülkelerin (ki büyük çoğunluğu sosyalist ülkelerdir) turizm harcamaları kliring hesaplarından karşılanmıştır. Başka bir deyimle, bu ülkelerin yurdumuza yolladıkları turistler için döviz bozdurulmamış, kliring hesaplardan Türk lirası ödeme kabul edilmiştir. 1966 yılında bu yoldan yapılan ödemeler 9 milyon lira civarındadır. Açıkça anlaşılacağı gibi bu uygun bir tutum değildir.

Bu sonuçlarla ilgili tedbirlerin alınması halinde turizm gelirlerimizin artacağı güvenle ileri sürülebilir.

Gelecekle ilgili tahminlere geçmeden önce bir nokta üzerinde durulması gerekli görülür, ki o da turist kuruna ihtiyaç olup olmadığıdır. Türkiye, Batı Avrupa ölçülerine göre oldukça ucuz bir ülkedir. Yaratacağı diğer iktisadî sonuçlar bir yana, turist kuru bu anlamda döviz gelirini artırıcı değil azaltıcı olacaktır. Turizm sanayiini geliştirmek, turist akımını hızlandırmak ve turist harcamalarını artırmak gibi gerçekçi, güvenilir yollar dururken, millî ekonomiden hak edilmemiş ve iktisadî gerekçesi bulunmayan bir fedakârlığı isteyivermek doğru bir çözüm şekli olamaz.

İkinci plânımızda gelecek beş yıl için belirtilen turizm geliri tahminleri şöyledir :

Yıllar	1965 Fiyatlarıyla Milyon $
1968	45
1969	55
1970	77
1971	110
1972	135

Yukarıdaki tahminler, özellikle 1965 ve 1966 sonuçlarıyla karşılaştırıldığında oldukça iyimser görünmektedir. 1967 yılının ilk 7 aylık dönemi ise, 1966 ya kıyasla, sadece 108 bin dolarlık bir artış ifade etmektedir ki; son bilgiler olarak epeyce düşündürücüdür. 1967 yılı gelirlerinin programdaki 25 milyon dolara karşılık 13 milyon dolar civarında gerçekleşeceği tahmin olunur. Turizm Özel İhtisas Komisyonu ve plân uzmanları tahminlerinde şüphesiz yatırım projeleri ile arz ve talep projeksiyonlarına, kısacası belirli bilgilere dayanmış olsalar gerektir. Bununla beraber, yukarıda işaret olunduğu üzere eldeki son bilgiler, ikinci plânın hiç değilse ilk üç yılında gelirlerin tahminlere göre önemli geri kalmalar göstereceğini ortaya koymaktadır. İyimser sayılabilecek bir diğer tahmin, döviz gelirlerini arttırıcı tedbirler alındığı takdirde, plânın son yıllarına doğru tahminlere biraz daha yaklaşılabileceğidir.

Olaylar

Açık bulunan Sayıştay Başkan ve Üyelikleri için yapılan seçimde; camiamız tarafından bir Mülkiyeli gibi sevilen Sayın Rıza Turgay I. Başkanlığa; Nihat Başakar, Vasfi İlter ve Azmi Seyhan Daire Başkanlıklarına; Osman Çebi, Ali Orhon, Mehmet Çınarlı, İlham Gövsa, İbrahim Yayböke (dışarıdan), Gültekin Aykurt, Bedri Rakunt, Hayri Gürsu, Halit Özerkan (daire içinden) Üyeliklere seçilmişlerdir.

Kendilerini tebrik eder, başarılar dileriz.

★★

Sayın Zeyyat Baykara'nın dış göreve tayini üzerine Maliye Müsteşarlığına Sayın Fahir Tiğrel getirilmiştir.

Tebrik eder, başarılar dileriz.

★★

Mülkiye Âmirlerinin makam ödeneklerinin de emsalleri derecesinde yükseltilmesini öngören Kanun Teklifi, İçişleri Komisyonundan sonra Bütçe - Plân Karma Komisyonundan da geçerek Millet Meclisi Genel Kuruluna sevkedilmiştir.

Aynı konuda Maliye mensuplarına tazminat verilmesine dair Tasarı da gerekli Komisyonlardan geçmiş ve Millet Meclisi Genel Kuruluna gelmiştir.

Kasım ayında teklif ve tasarıların kanunlaşacağını ümit ediyoruz.

★★

Mülkiyeliler Birliği 1967 Ödüne katılan eserler, geçen sayımızda isimleri ilân edilmiş İlk Seçme Kuruluna tevdi olunmuştur.

İlk elemeyi kazananlar, ekim ayı içinde, yine evvelce açıklanmış Son Seçme Kuruluna intikal ettirilecek ve netice 4/Aralık/1967 gecesi ilân olunacaktır.

★★

Camiamızla ilgili her konu üzerinde çalışma durumuna girmiş olan Birliğimiz, 30/4/1967 tarihinde toplanan Olaganüstü Genel Kurulumuzun kabulü ile ihdas edilmiş olan (Yüksek Danışma Kurulu) nu 4/Aralık/1967 günü saat 15.00 de ilk toplantısını yapmak üzere toplantıya çağırmıştır.

Mezkûr Kurulun teşekkül tarzı ile kimlerden meydana geldiğine dair bir yazıyı diğer sütunlarımızda bulacaksınız.

★★

Meslekî çalışmalarımızın neticelendirdiği konulardan birisi daha «Merkez Kaymakamlığı» konusu son şeklini alarak Tasarı haline gelmiş bulunuyor.

Ekim ayı içinde toplanacak olan İdarî Danışma Kurulumuzca da bir kere görüşülüp meslekî son mütalealar alındıktan sonra Kasım/1967 ayı içinde milletvekili arkadaşlarımızın eliğle T.B.M.M. ne sekedilecektir.

Evvelce vaki görüşmemizde bu konuda bizimle tamamen mutabık olduğunu ifade eden Sayın Faruk Sükan'ın da, Teklifi, Bakanlık olarak destekliyeceğini ümit ederiz.

★★

Taşova Kaymakamı Kemal Vehbi Gül, Ali Naci Karacan Ödülünde 1. liği almış ; 1967 mezunlarından Halûk Gürsel de Ahmet Dallı'nın tertip ettiği Ödülün yarışmasını aynı şekilde kazanmıştır.

Genç kardeşlerimizi tebrik ederiz.

★★

Mülkiyeliler Birliği Gençlik Kulübünün yüzme kolu bu yaz muhtelif müsabalara iştirak ederek memnuniyet verici dereceler almıştır.

Ezcümle Salih Saray Kupasında (2) ncilik, Martı Kupasında (1) incilik, Su Topu Bölge Birinciliğinde (3) üncülük, Atatürk Kupasında (3) üncülük kupaları kazanılmıştır.

Ayrıca ferdi olarak Çapa Kupasında Canan Ayaş 1 inci, Miniklerde Haluk Tunus ve Burak Algan 1 inci; Ümit Kupasında Burak Algan (minik) 1 inci, Bülent Arpınar, Fatih Oktülmüş 2 nci, Altan Erkey 3 üncü; Yıldızlar Kupasında Nihat Akseymen 2 nci, Şahin Bafaettin 3 üncü olmuşlardır.

Türkiye birinciliklerinden ise, Canan Ayaş 400 metre serbeste 3 üncü ve 800 metre serbeste ise 5 inci olmuştur.

Genç yüzücülerimizi tebrik ederiz.

Yetki Kanunu

Kamu oyunda Yetki Kanunu namıyla tanınan 933 sayılı «Kalkınma Plânının Uygulanması Esaslarına dair Kanun» başlıca (3) hedefe dönük görülüyor.

— Yatırım, sanayileşme ve ihracatı geliştirme konularında inkişafı hızlandırmak için çeşitli malî güçleri Fon'lar halinde toplamak ve bunları kurulacak bir merkezî büro marifetiyle plân hedeflerine göre sarfetmek.

— Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu gereğince vaki olacak talepleri tetkik ve neticelendiren Komite ile bunun üst mercii olan Bakanlar Komitesinin lâğvı ve bu görevlerin Devlet Plânlama Teşkilâtına devri.

— Bu konunun öngördüğü hususları gerçekleştirmek amaciyle Maliye, Ticaret, Sanayi, Ulaştırma, Bayındırlık ve Tarım Bakanlıklarında Genel Müdür Muavininden Müsteşara kadar yukarı kademe memuriyetlere, meslek kıdemi ve muktesep haklara bakılmaksızın, serbestçe tayin yapılabilmesi.

Her (3) yetkinin de, memleketin ekonomik ve idarî yönetiminde büyük yankılar uyandıracak noktaları ihtiva ettiği muhakkaktır. Konuyu şöyle özetliyebiliriz :

1 — Henüz Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığı bünyesinde teşkilâtlanma safhasında olan ve tatbikatı görülmediği için kamu oyunda ancak nazarî yönden kritiği yapılan, Fonlarla bazı sahaların beslenmesi konusu; ciddî ve titiz bir tasarrufla ne kadar faydalı olabilirse, özel maksatlar ve şahsî tesirlere âlet olması halinde o kadar ters yönde işleyebilecek elâstiki bir yetki hüviyetinde görülmektedir.

Bütün iddialarımıza ve şeklî çabalarımıza rağmen pek çok münevverimizin bile derece derece şarklı tarafının mevcudiyeti, bu konuda peşin bir iyimserliğe kapılmamıza imkân vermemektedir. Daha kat'i olarak konuşmanın, uygulamanın istikametini gördükten sonra mümkün olacağı muhakkaktır.

2 — Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun bazı Bakanlık ve Teşekküllerin genel müdür ve genel sekreter seviyesindeki elemanlarından kurulan ve bir ek görev olması hasebiyle bürokrasi tarafından devamında - emsalleri gibi - fayda görülen mezkûr Komitenin lâğvı yerinde olmuştur diyebiliriz.

Politik veya hatırlı çevrelerin üzerinde durduğu konularda çok kere üstlerinden talimat alarak toplantıya iştirak eden komite üyeleri, görev aslî işleri de olmadığı için, gündemdeki konuların dosyalarıyla ancak toplantı esnasında karşılaşmakta, Komite Genel Sekreteri yahut Raportörünün beyanlarıyla iktifa ederek karar verme durumuna düşmekteydiler.

Bu itibarla, kuruluşu itibariyle sakat bir Komite'nin görevlerinin, bu işlere daha vakıf bir plânlama uzmanlar heyetine devri, ilk nazarda daha iyi olmuştur. Görevin yer değiştirmesi neticesinde, üst itiraz merciinin üç Bakandan müteşekkil Heyet yerine Yüksek Plânlama Kuruluna intikali de mantıkî bir netice olmaktadır.

3 — Memleketin ekonomik ve malî yönetiminde büyük rolü olan (6) Bakanlığın Genel Müdür Muavininden Müsteşara kadarki kademelerine hiç bir hizmet, kıdem ve ehliyet, hiç bir muktesebat nazarı itibara alınmaksızın arzu edilecek kimselerin getirilebilmesi yetkisi ise, baştan, şüphe ve tereddüdü çekmektedir.

Çünkü;

a) Bu mutlak ve hudutsuz yetkiye hacet kalmadan da, Hükûmet, bazı kimseleri üst göreve tayin yetkisine haizdir.

Ezcümle, maaşı 60 aslî dereceye gelmiş bir yüksek okul mezununun (11 yıllık memuriyet hizmetini ifade eder) 2 üst dereceden Genel Müdür Muavini olarak tayini mümkündür. Aynı şekilde 80 aslî derecedeki (17 yıllık) bir mezun da yine bu şekilde 2 üst dereceyle Genel Müdür yapılabilir. Bu tasarruflar, Hükûmete, elindeki kıymetli eleman için (6) yıllık bir erken tayin imkânı tanımaktadır. Hattâ, Genel Müdürlük kadroları ihtisas yeri olduğu için, Devlet memuriyeti yapmamış bir insanı bile, muayyen şartları haizse, bazı hallerde Genel Müdürlüğe getirmek mümkün olmaktadır.

b) Bu normal tayin yolu dışında, çeşitli Bakanlıkların teşkilât kanunlarındaki yetkilerin ve hepsinin de üstünde 5439 sayılı kanunun 2. maddesinin kullanılarak, bir kimseyi istenilen makamda çalıştırmak mümkündür. Kısmen kadro imkânsızlığı, kısmen de idarî ve politik sebeplerle bu şekilde görevlendirmeler artık normal bir idarî tasarruf halini almış ve yıllardır kullanılır hale gelmiştir.

c) Bunlara rağmen 17 yıldan yani takriben 40 yaşından evvel bir kimseyi Genel Müdür veya 43 yaşından evvel Müsteşar yapmanın yolu, yine normal bir formülle, bir Devlet memurunun 2 üst dereceye tayin edilebilme keyfiyetini 3 dereceye çıkarmakla, pek alâ mümkün olabilir. Bu suretle hem memur hiyerarşisi ve hizmet edenlerin terfi edebilme sistemini bozmamış, hem de daha genç yaşta müstesna bir insanın mesaisinden istifade etmiş oluruz.

Bütün bu yollar ve normal imkânlar dururken, tamamen keyfî ve hudutsuz bir yetkinin manasını anlamak hakikaten güçleşmektedir. Akla gelen en makul sebep, hiçbir memuriyet tecrübesi olmayan, fakat mutemet telâkki olunan veya arkadaşlık yahut hatırla kollanılması gereken kimselerin yetkili makamlara getirilmek istenmesidir.

Bu günkü normal mevzuat içinde bile, son zamanlarda, bazı Bakanlıklarda bu kabil yakınlık hisleriyle şef ayarında veya şube müdürü kadar bile memuriyet derecesi olmayan kimselerin çeşitli formüllerle en yetkili mevkilere getirildiği bir gerçekken ve Hükûmetin elinde yukarda izah ettiğimiz geniş imkânlar varken, böyle mutlak bir yetkinin kanunlaştırılmasını başka türlü izah mümkün olamıyacaktır.

Çalışkan, temiz ve kabiliyetli memurların önlerinin, bu şekilde, tamamen subjektif tayinlerle kapanması ihtimalinin doğuracağı sukutu hayalin Devlet hayatında olumsuz netice ve reaksiyonları kısa zamanda görülecek ve gelecek nesiller bizi insafsızca kınayacaktır.

Personel Kanunu

Kısmen malî hükümlerini yerine getirecek güce sahip olamayışımız, kısmen sınıflandırma tüzüklerinin mevcut düzeni de bozarak Devlet hayatını bir çıkmaza sokacağı endişesiyle en önemli kısımlarının yürürlüğü ertelenen Devlet Memurları Kanunu yeni bir şekilde yine günün konusu olmak üzeredir.

Malî konularda yürürlüğünün ertelenmesi üzerine kanunun nasıl bir şekil alması gerekeceğini tesbit etmek üzere Personel Dairesinin içi ve dışından çeşitli elemanlardan kurulu (7) kişilik bir Komite, bir müddet sonra prensip ihtilâfına düşmüş ve iki gruba ayrılmıştır. Hakim grubun hazırlayıp yabancı uzmanın da görüşü alınan tasarı ise, esas itibariyle maliyecilerin görüşüne göre tertiplenmiş ve mer'i 3656 sayılı Kanunun biraz tadilli şeklini aşamamıştır.

Bu günkü maaş ve barem derecelerini biraz farklı şekilde yaşatan tasarı Personel Heyetince de tatminkâr bulunmadığından, yeni bir çalışma ile, halen, mahiyeti meçhûl bir metin hazırlanmış ve Başbakanlığa verilmiş bulunuyor. Metnin, mer'i mevzuat gereğince Personel Heyetinden geçmemiş olması, Hükûmetin ana görüşünün alınıp ondan sonra esas metne ve ek kanun tasarısının kat'î hazırlanmasına geçileceğini göstermektedir.

Malî hükümlerin yürürlüğe girip girmemesinin bazı sınıflara bir tesiri olmayacaktır. Personel Kanununa tabi olmayan Adliyeciler ile Sayıştay, Danıştay, Üniversite ve Askerî meslek memurları zaten yüksek ödeneklerini mezkûr Kanuna tabi olmamakla kurtarmış vaziyettedirler. Hattâ, askerî personel, son kabul edilen kanunlarıyla tesbit edilmiş bir kısım imkânlarını sivil personel kanununun yürürlüğe girmesiyle almaya başlayacakları için daha da müsait hale gelmiş olacaktır. Fakat, hangi şekliyle olursa olsun, yukarda saydığımız sınıflar dışında kalan Devlet memurlarının, bütçe imkânsızlıkları sebebiyle katsayı «4» ü aşamıyacağı cihetle kanundan maddî yönden bir istifadeleri olmayacak; belki, kanunun çıkmasının doğuracağı psikolojik fiat artmalarından ziyan bile edeceklerdir. Bu arada, Personel Kanununa dahil olmıyan mutlu sınıflar ile genel bütçeye tabi yüzbinlerce Devlet memurunun nisbî maaş dengesi de bir daha arası doldurulamıyacak kadar açılmış olacaktır.

Böyle bir tasarı T.B.M.M. ne geldiği takdirde teşriî organın da buna, başta kendi ödenekleri mevzubahis olduğu için, hayır demiyeceği tahmin olunmaktadır.

Neticenin, Personel Kanununa tabi memurlar için (bu günkü maaşla ihtibak) halini alması, kuvvetle muhtemeldir. Memur Sendikalarının aralarındaki çekişmeyi bir tarafa bırakarak kapılarına gelmiş olan bu en hayatî konularıyla daha ciddî bir uğraşmaya girmeleri gerekmektedir kanısındayız.

Kayseri Maç Olayı

Türkiye, nüfusu fazla olmamakla beraber, Rusya hariç yüz ölçümü en geniş Avrupa devletidir. Bunun tabiî bir neticesi olarak da, her bölgesinin kendine has özellikleri ve hepsinin üstünde de geri kalmışlığın doğurduğu bazı itiyatları vardır. Bu itiyatların başında, tahammülsüzlük ve mutlaka üste çıkmak şeklindeki ferdiyetçilik önde gelir. Diğer taraftan Devlet yönetiminde olduğu gibi, bir organizasyonun sevk ve idaresinde de esas ; bu millî ve bölgesel özelliklere göre tedbirlerin alınması olmak gerekir.

İşte Kayseri maç olayının önemi buradadır.

Spor konusunda başlıca ilgimiz güreş ve futboldur. Güreşin bile ancak millî maçlarda umumî bir ilgi topladığını nazarı itibara alırsak, halkın tuttuğu sporun futbol olduğunu rahatça ifade edebiliriz. Fakat, bu tek ilgilendiğimiz spor da-

lında dahi, umumî itiyatlarımızın veya yerine göre bölgesel basit kaprislerimizin hakim olacağını bilmek için âlim olmaya hacet yoktur. Bu özel his ve itiyatlarımızın, sık sık bir tavla oyununda bile karşısındakini vuracak hale geldiğini görmek, en büyük ve medenî şehirlerimiz olan İstanbul ve Ankara'da gazoz şişelerinin sahaya uçtuğunu okumak bunu anlamaya kâfidir sanırız.

Gerçi bunları hepimiz biliriz; Bolu, Bursa ve Afyon'da çeşitli olaylar kapımızı çalar, fakat biz yine bu kabil geniş temas ve iddialı havaya hiç girmemiş Anadolu şehirlerini - şu veya bu mülâhaza ile - II. ve III. lig halinde karşı karşıya getiririz. Her şehrin spor sahasına bir tümen asker yığıp maç yapmaya, bilmem spor denir mi? Öyleyse, çare, sosyal şartlarımızı iyi bilmek olacaktır.

Orta Öğretimde Sistem Değişikliği

Çeşitli nedenlerle bir türlü yerine oturamamış olan orta öğretimde uzun zamandır denenen şekiller nihayet bir sistem halinde ortaya çıkmış bulunuyor. Artan nüfusa oranla ona bir türlü yetişemeyen okul ve öğretmen ihtiyacının başlıca sebebi olan bu dengesizlik ve sosyal şartlarımızın sür'atle gelişen durumu, konunun böyle ciddî bir operasyona tabi tutulmasını çoktan zarurî kılmıştı..

Bir kısmı hemen yürürlüğe giren, bir kısmının ise mevzuat değişikliği suretiyle yürürlüğü temin edilebilecek bu yeni sistemin, imtahan ve not sisteminde getirdiği yenilikler yanında, en ilginç tarafı ; orta okuldan bitirme imtahanlarının kaldırılarak liseye olgunluk imtahanı konmasıdır. Orta öğretim bir bütün olduğu ve artık orta tahsilin sosyal hayatımızda fazla bir rolü kalmadığı cihetle, hattâ ilk tahsilin 7 veya 8 sınıfa çıkarılarak, bundan sonraki kısmın orta öğretim olarak mütalâası bile mümkün olabilir.

Her haliyle, konuyu ciddî bir şekilde ve ilerde tekrar tekrar değişikliğe meydan vermeden bir kerede halletmek gerekmektedir. Atılmış adımın, olumlu sonucun başlangıcı olmasını temenni ederiz.

6.3. Yatırım ve Kredi Politikası :

Turizm yatırımlarının belirli bölge ve yörelerde yoğunlaştırılmamış olması, kredi hacminin azlığı ve mekanizmanın koordine çalışmayışı bu konudaki en önemli problemlerdir.

Yatırımların yoğunlaştırılması kredi politikasının merkezi bir örgütçe izlenmesi için gerekli tedbirler Plân ve Programlarda yer almış bulunmaktadır.

6.4. Tanıtma Politikası :

Turizm tanıtmasının belli bir programa göre yürütülmesi içte ve dışta görev, yetki ve sorumlulukları açık belirli örgütlerce izlenmesi esas gayedir. Bunun için de ilk şart olarak Turizm ve Tanıtma Bakanlığının yurt dışı temsilciliklerinin diplomatik statüden çıkarılıp birer ticarî nitelikte «tanıtma ofisi» haline getirilmeleri öne sürülebilir. Diğer taraftan tanıtmanın, uluslararası turizm piyasalarındaki talebe, fiyat rekabetine, ulaşım ve seyahat organizasyonu şartlarına tamamen uydurulması zorunludur.

6.5. Hukukî Çerçeve :

Bugün için turizm sektörünün verimliliğini arttırabilecek vergi muafiyetlerini, organizas-

(Baştarafı (12.) sayfada)

yonla ilgili kanunî tedbirleri, döviz v.s. konularını kapsıyan hukukî sorunlar mevcut olup henüz çözümlenmemişlerdir. Bu konuda en önemli husus, 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu'nun Tadil Tasarısının bir an önce kesinlik kazanmasıdır. Diğer taraftan Turizm Müesseselerine ait Vasıflar Yönetmeliğinin yenilenmesi, Turistik Bölgeler Kanunu gibi, hukukî tedbirlerin biran önce gerçekleşmesi zorunludur.

Yakın bir gelecekte turizm gelişmemiz, gerekli hukukî çerçeveye kavuşamazsa turizm sektörünün yeterli derecede verimli olması beklenemez.

7. SONUÇ :

Sonuç olarak görülüyorki turizm sektörü, Türkiye ekonomisi yönünden ekonomik kalkınmayı ve sosyal gelişmeyi hızlandırıcı bir niteliğe sahiptir. Ancak hızlandırıcı etkinin tam olarak görülebilmesi için turizm sektörü sorunlarının plânlı bir turizm politikası sayesinde çözümlenmesi zorunludur.